

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1887. Andra Kammaren. N:o 23.

Lördagen den 25 juni.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

I ordningen förekom först Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4, (i samlingen n:o 11), i anledning af väckt motion om skrivelse till Kongl. Maj:t med anhållan om tillsättande af en komité för utarbetande af en ny jernvägstaxa m. m.,

som bifölls.

§ 2.

Härefter företogs handläggning af Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3, (i samlingen n:o 12), i anledning af väckt motion angående undervisnings-, examens- och studieväsendet vid universiteten och karolinska mediko-kirurgiska institutet.

Ang. ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisningsväsendet vid universiteten m. m.

Med tillstyrkande af berörda, af herr E. W. Wretlind afgifna motion, n:o 7, hemställde utskottet i detta utlåtande:

att Riksdagen ville i skrivelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka och utreda, huru vida icke, med särskild hänsyn till önskvärdheten af studiernas kraftigare främjande och studietidens begränsning inom nödigt mått, åtskilliga ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisnings-, examens- och studieväsendet kunna vara behöfliga för Upsala och Lunds universitet samt för karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm, och att Kongl. Maj:t derefter täcktes vidtaga de åtgärder, som kunna befinnas för det åsyftade ändamålet erforderliga och gäneliga.

Ang. ändringar
och tillägg i
gällande be-
stämmelser med
afseende på
undervisnings-
väsendet vid
universitetet
m. m.
(Forts.)

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Rydin: Då denna motion gäller ett förslag till skrifvelse, som rör undervisningen vid universitetet, så anser jag mig böra i detta hänseende lemna några upplysningar. Man har här klagat, och jag vill icke förneka att det skett med skäl, att studierna vid universitetet för åtskilliga upptaga långt mera tid, än som är önskvärdt. Men frågan är, huru vida detta skall kunna hjälpas. Det stöter nemligen på den viktiga rättighet, som alltid hört till universitetet, »libertas academica», den akademiska friheten, som består deri, att lärarne äro berättigade till fri forskning, samt berättigade och förpligtade att förelägga och meddela resultatet af denna forskning för åhörarne, de som äro intresserade för vetenskaplig verksamhet. Å andra sidan är det samma förhållande med studenterna. De anses vara i den ålder, då de skola utveckla sig från ynglingar till män, till bestämda personligheter, och under sådana förhållanden har man ansett nödvändigt för dem att genomgå frihetsstudiet i alla delar, så att de kunna fritt välja de studier, de anse lämpliga för sig, och fritt afgöra, huru de skola planlägga dessa studier. Till följd deraf är det nödvändigt, att man lemnar frihet i detta hänseende så väl å ena sidan åt lärarne i fråga om föreläsningars hållande, så att desse fortskrida i vetenskaplig forskning och verksamhet, och icke sjunka ned till blott och bart repetitörer, som å den andra åt studenterna, så att desse lemnas frihet att efter lust och fallenhet göra sina studier, på det de icke må nedsjunka till hvad man med en föraktlig benämning kallar »lexläsare». Att genom några slags reglementariska föreskrifter söka förekomma eller afhjälpa de härmed förenade olägenheter eller att åtskilliga, ja icke så få studenter ej förkofra sig så synnerligt mycket i sina studier eller måhända längre än nödigt är vistas vid universitetet, det är en omöjlighet.

Motionären har — och jag är öfvertygad, att de uppgifter han lemnat äro fullt korrekta — kommit till ett resultat, som tyckes häntyda på, att studierna vid Upsala universitet i allmänhet bedrifvas ganska lamt. Jag har för den skull tagit närmare kännedom om, huru förhållandet under de senare åren gestaltat sig i afseende på examina, äfven de preliminära, som aflagts vid detta universitet, och då funnit att dylika examina motsvara i medeltal 25 procent af antalet studenter. Sålunda afslutade under 1880—1881 års examensperiod 251 studenter sina studier och 121 togo preliminära examina, således tillhoppa 372 som aflade examen, åren 1881—1882 uppgick antalet till resp. 263 och 146, eller tillhoppa 409, åren 1882—1883 till resp. 203 och 174, alltså 377, åren 1883—1884 till resp. 170 och 212, tillhoppa 382, åren 1884—1885 till 197 och 215, tillhoppa 412 och slutligen åren 1885—1886 till resp. 239 och 235, således tillhoppa 474. Häraf synes, att resultatet icke är så dåligt; och jag kan försäkra, att om man jemför studierna nu och under min stu-

dietid, de snarare bedrifvas med mera ifver nu för tiden än förr. Men det kan nog hända att om man, såsom motionären, vill göra ett öfverslag öfver huru lång tid studenterna använt för att taga sina examina, resultatet blir disfavorabelt. Stödjande mig på egen erfarenhet, kan jag emellertid upplysa, att under nu varande förhållanden t. ex. hofrättsexamen i allmänhet kan utan öfveranstängning absolveras på fyra år, deraf den s. k. preliminären tager i anspråk ett och den egentliga hofrättsexamen tre år. Nu uppgifver motionären i fråga om de juridiska studierna — hvilka i allmänhet anses hafva gått mer framåt än de öfriga — att tiden för absolverandet af juris kandidatexamen är 8,1 år och af hofrättsexamen 5,7 år. Då jag nu, hvad angår hofrättsexamen, påstår att med någorlunda regelbundna studier densamma kan afläggas på fyra år, så visar sig motionärens medelsiffra 5,7 vilseledande i afseende på den tid examen fordrar. Beträffande åter juris kandidatexamen kan den ledigt absolveras på sex år — det finnes till och med de, hvilka tagit den på kortare tid.

Går jag så till de medicinska studierna, så kommer jag in på en afdelning, som så väl motionären som utskottet gjort till undantag från de studier, som de anse mindre planmessigt bedrifna, emkannerligen de naturvetenskapliga. Hvad medico-filosofie kandidatexamen angår, består den hufvudsakligen i öfningar, så anordnade, att en student med någorlunda underbyggnad lätt kan taga densamma på ett år. Och på senare tiden har det egentliga medicinska studiet ordnats så, att det finnes exempel på personer, som tagit medicine kandidatexamen på tre år, räknadt från den tid, den förberedande medico filosofie examen aflagts. Alltså — med anlag och fallenhet för studier kan medicine kandidatexamen absolveras på fyra år.

Hvad som mycket höjer siffrorna på de medicinska studierna är de studerandes tjänstgöringsskyldighet vid lasaretten. Särskildt är att märka, att vid studiet för afläggande af medicine licenciatexamen en ganska betydlig tid upptages af förordnanden i praktisk tjänstgöring. Allt detta gör emellertid att det är ganska svårt att beräkna sjelfva studietidens längd.

Detta hvad angår de juridiska och de medicinska studierna.

Annat är förhållandet med de filosofiska studierna, i följd af den mångfald vetenskaper, som falla inom deras område. Med afseende på detta studiefält kan man aldrig göra några beräkningar hvad studietiden beträffar. Det beror helt och hållet på hvilka ämnen man vill egna sig åt. Det kan på det filosofiska studiets område finnas personer, som redan förvärfvat sig ganska goda kunskaper, men, ovissa om rätta föremålet för sina anlag, förblifva tveksamma i det hänseendet, ända tills de undergått en tids pröfning. Men derunder få de tillfälle att utveckla sina anlag och komma derföre till målet med mera mognad än om de skulle hafva varit underkastade ett undervisningsmaskineri för att absolvera examen på en kort tid med tillhjälp af docenter i egenskap af ett slags repetitörer till ledare af deras studier.

Ang. ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisningsväsendet vid universiteten
m. m.

(Forts.)

Ang. ändringar
och tillägg i
gällande be-
stämmelser med
afseende på
undervisnings-
väsendet vid
universiteten
m. m.

(Forts.)

Men äfven i afseende på filosofie kandidat- och licentiatexamen tillsammans har man ganska vackra resultat, i det att dessa examina tagits på tre, fyra ä fem år, ehuru de dock vanligen kräfva vida längre tid. — Detta hvad angår studierna.

Man har vidare fordrat, att den akademiska disciplinen skulle gripa in för att främja studierna och vara strängare. Ja, det är nu så med den akademiska disciplinen, att alla önska dess användande, men om så sker, skriker man på ingrepp i den akademiska friheten och tadlar ganska skarpt disciplinens handhafvare. Dessutom fordras för att kunna använda den akademiska disciplinen, att det skall hafva skett ett ganska uppseendeväckande upptråde, eller att personen i fråga gått särdeles långt i lättja och sedeslöshet. Det är sannerligen icke lätt att veta, när man skall gripa in dermed, ty dess användande kan mycket lätt mera skada än gagna. Det är ett gammalt ordspråk, som säger, att »den hund, som *drifves* till skogs, biter inga får»; och skulle man försöka bringa en student att arbeta, finge man snart se att man icke komme långt.

Jag tror således för min del icke, att man kan vinna något med en skrifvelse i detta hänseende. Tager jag nu i betraktande detta betänkande och det, som vid förra riksdagen afgifvits, så får jag säga, att de deri gjorda betraktelserna äro fullt rigtiga, men jag vill fästa herrarnes uppmärksamhet derpå, att hvad i dessa betänkanden framhållits har man redan vid universiteten sökt ordna. Så har det nämnts, och vid universiteten icke minst, att den teologiska kursen är för lång. Man har därför sökt anordna en filosofisk-teologisk kurs, hvarigenom studiet skulle lättas, och beträffande sjelfva det teologiska studiet, så förhåller det sig så, att examinatorena inom denna fakultet tidtals uppdrifvit sina fordringar, hvarigenom det inträffat, att den teologiska examen tidtals varit mera svår att aflägga. Men vår tid kräfver emellertid af presten en större bildning, än fordomdags. Jag tror dock att den långa tid, som nu åtgår till ifrågavarande examen, kommer att så småningom förkortas, ty examinatorena söka ordna förhållandena så, att denna examen underlättas utan att grundligheten därför må eftersättas.

Om vi nu se på de af motionären angifna förklaringsgrunderna till de af honom påpekade felen, skulle dessa vara: *dels* ett otillfredsställande sätt för studiernas bedrivande — jag har sökt visa, att så icke i allmänhet är fallet — *dels* brist på kontroll af studentens lif och arbeten — enligt hvad jag påpekat lär en sådan kontroll icke utan fara för studiets sjelfständighet kunna genomföras — *dels* slutligen i de akademiska föreläsningarnes beskaffenhet — jag har nämnt att dessa svårligen kunna på annat sätt ordnas, om de skola undgå att antingen blifva lexläsning och repetitioner eller för mycket speciella. Hvad mig sjelf beträffar, får jag likvisst säga, att de föreläsningar, af hvilka jag under min studietid lärde mest, just voro hållna temligen i detalj. Man lärde genom dem, *huru* man borde studera, och det är enligt min mening föreläsningarnes

ändamål; sjelfva examensmättet kan man på mångahanda beqväma sätt skaffa sig.

Man säger vidare, att undervisningen bör vara praktiskt ordnad, men jag vill fästa uppmärksamheten på, att den teoretiska undervisningen är grundläggande för praktiken, och hvar och en som har ett läroämne sig ålagdt söker väl göra hvad han kan i detta hänseende. Den ene gör det med större framgång, den andre med mindre. Men det är sådant som icke kan hjälpas. Så länge vederbörande lärare, med det ansvar som kallet gifver, söker att göra sitt bästa, tror jag likväl att man kan vara bäst belåten utan reglementariska föreskrifter. Ty får man sådana, kan derigenom lätt åstadkommas mera ondt än godt, särdeles hvad den mera vetenskapliga verksamheten och vetenskapliga studiet beträffar.

På grund af hvad jag nu sagt finna herrarne min åsigt i afseende å skrifvelseförslaget; men jag gör naturligtvis icke något yrkande, utan beror detta på kammaren.

Herr Wijkander: Jag förestälde mig att det i dag icke skulle blifva någon diskussion öfver denna fråga, då den redan vid nästlidne års riksdag var föremål för kammarens behandling och kammaren då understödde motionärens af utskottet tillstyrkta förslag. Men då frågan återigen kommit på tal och invändningar nu gjorts mot förslaget, skall jag, som icke var närvarande förra gången frågan behandlades, be att nu få framställa några anmärkningar.

Det synes som om de missförhållanden, som af motionären blifvit framhållna, äro så påtagliga, så påträngande, att något måste göras deremot, så mycket mer som jag vet, att i fråga om ändringar i universitetsförhållandena det är mycket svårt att få något igenom.

Det är hufvudsakligen i tre riktningar som utskottet funnit att reformer böra genomföras: *dels* i afseende å undervisningssättet, *dels* i afseende å studiesättet och *dels* i afseende å kontrollen öfver de studerande.

Undervisningen har visserligen, såsom af den föregående talaren frambällits, till hufvudmål att framlägga resultaten af den vetenskapliga forskningen. Men följden af en sådan ensidig anläggning på den vetenskapliga forskningen blir lätt den, att all planmessighet i undervisningen försvinner. Jag kan såsom flerårig akademisk lärare förklara att ordnandet af föreläsningarna ofta gaf anledning till mycket hufvudbry. I synnerhet var det för de lärare, hvilka hade sina ämnen i flera olika examina, mycket svårt att lämpa sig för de olika studerande, och följden blef också ofta den, att föreläsningarna icke lämpade sig för någon af dem. Om man försökte att lämpa sig för den ene examen, så passade det ej för den andra och tvärt om.

I afseende å studiesättet kan sägas att det, åtminstone för några år sedan, var ganska planlöst, i synnerhet inom filosofiska fakulteten. När den unge studeranden kom upp till universitetet,

*Ang. ändringar
och tillägg i
gällande be-
stämmelser med
afseende på
undervisnings-
väsendet vid
universitetet
m. m.*

(Forts.)

Ang. ändringar
och tillägg i
gällande be-
stämmelser med
afseende på
undervisnings-
väsendet vid
universiteten
m. m.
(Forts.)

visste han icke hvad eller huru han skulle studera. Han måste pröfva olika föreläsningar och olika ämnen och sedan göra sitt val; och jag är icke så sangvinisk som den föregående talaren, att jag i detta ser en förtjenst, utan ett fel. Under de senare åren har en del af de akademiska lärarne äfvensom studentsamfundet sökt afhjelpa dessa fel, så att en ordnad plan delvis ävåbragts, men min åsigt är att saken ännu lennar ganska mycket öfrigt att önska; och jag tror ej att den kan fullständigt ordnas förr, än en granskning af undervisningssättet hunnit åstadkommas. Men undervisningssättet kan icke regleras förr, än jemkning i statuterna egt rum. Förslag till åtgärder i denna angelägenhet lära likväl icke lämpligen kunna komma från annat håll än regeringen, och med hänsyn dertill är det godt för regeringen att hafva Riksdagen eller åtminstone dess Andra Kammare bakom sin rygg.

Hvad beträffar tredje synpunkten i utskottets motivering — kontrollen öfver de studerande —, är jag mycket tveksammare än utskottet varit. Utskottet medgifver att det är en grannlaga och ömtålig fråga; men enligt min åsigt är den så grannlaga och ömtålig, att det är bättre att göra för litet än för mycket. Det är farligt, om man genom för mycket reglementerande framkallar en skolmesighet, som förqväfvor mycket godt. Jag tror att genom ändring i undervisnings- och studiesättet åstadkommes så mycket, att man icke behöfver gå in alltför långt i afseende å kontrollen.

Utskottet anställer en jmförelse mellan universiteten å ena och de militära och tekniska högskolorna å andra sidan. Såsom föreståndare för en af de senare får jag säga, att jag sett dessa förhållanden på ganska nära håll samt att jag på grund deraf kan vitsorda, att det är och bör vara en stor skillnad mellan dessa båda slag af högskolor.

Hvad först angår de militära högskolorna, så — om jag bortser från det förhållande, att de studerande under studietiden ligga der ditkommenderade från sina respektiva regementen och åtnjutande full lön af staten, på grund hvaraf denna har rätt att ingripa på ett helt annat sätt än under vanliga förhållanden — är målet för den militära högskolan ett helt annat än för universitetet. Man får icke der bilda vetenskapsmän eller lärda män, utan i främsta rummet afse att bibringa eleverna en vaken blick och handlingsinitiativ m. m., som gör att de, när de komma på slagfältet, äro situationen fullt vuxne.

Äfven i fråga om de tekniska högskolorna äro förhållandena olika. Der måste en mängd mekaniska färdigheter under den korta studietiden bibringas; och då eleven vid afgangen från läroverket måste hafva inbemtat dem, följer deraf, att hans studier måste ledas på ett så minutiöst noggrant sätt, att någonting jemförligt icke finnes vid universiteten.

Väl är det sant, att universiteten endast till ringa antal skola utbilda verkliga vetenskapsmän, då det är ytterst få, som uppnå den

ståndpunkten; utan der skola äfven såsom viktigt mål utbildas lärare och tjänstemän; men man måste ändå bibringta studenterna, om jag så får säga, en viss vetenskaplig mogenhet, åtminstone gifva dem en viss inblick i vetenskapens metod och väsende; och det kan då, om ledningen blifver alltför minutiös eller kontrollen för noggrann, inträffa, att dessa icke kunna bibringtas. Hufvudsaken är icke att gifva eleverna ett visst pensum, utan snarare en viss mogenhet eller förmåga att uppfatta förhållandena.

För min del anser jag därför, att utskottets motivering med afseende på kontrollen öfver de studerande bör något modifieras, men att deremot, hvad angår undervisningssättet och studiesättet, både motionären och utskottet lemnat ett mycket förtjenstfullt inlägg i frågan. Denna fråga är för öfrigt af så stor vikt för hela vårt land, att det vore önskvärdt, att regeringen i dessa afseenden vidtog några mått och steg, vare sig de komma fram på initiativ af Riksdagen eller icke; och jag vill därför yrka bifall till utskottets hemställan.

Häruti instämde herr *Winkrans*.

Herr Darin: Då kammaren under förra årets riksdag ganska enhälligt omfattade det förslag, som nu åter igen här föreligger, förmodar jag, att så skall blifva förhållandet äfven nu; men alldenstund jag då icke var ledamot af kammaren, vill jag nu icke underlåta att uttala mina liffiga sympatier därför. Äfven jag anser i likhet med motionären och utskottet, att i afseende på undervisningen vid våra universitet förefinnas åtskilliga omständigheter, som kräfva uppmärksamhet, och att den i fråga om planmessighet lemnar åtskilligt öfrigt att önska. Bristen på sådan planmessighet röjer sig dels i anordningen af de särskilda lärarnes undervisningsverksamhet, dels i bristande samverkan mellan lärarne och dels vidare i den otillfredsställande ledningen af den studerande ungdomens arbeten.

Mig har det förefallit som om dessa missförhållanden, hvad beträffar den filosofiska fakulteten, der de på grund af läroämnenas beskaffenhet, företrädesvis röja sig, hufvudsakligen hafva sin grund deri, att universitetet icke i lika mån påakta sin dubbla uppgift att vårda och främja det vetenskapliga studiet samt att vara högskolor för tjänstemannabildningen. Förhållandet kunde och borde dock vara annorlunda. Det kan väl t. ex. icke vara önskvärdt, att såsom det ofta inträffat, en studerande, som efter fleråriga studier aflagt inom filosofiska fakulteten en examen, hvilken han ansett berättiga honom till inträde i statens tjänst, sedermera, då han inställt sig inför den myndighet, hvilken haft att tillsätta en ledigvarande beställning, af denna myndighet erhåller den upplysningen, att den aflagda examen, formelt betraktad, icke gjort honom kompetent till den sökta beställningen. Hade ledningen af den studerande ungdomens studier varit bättre än den är, skulle dylika öfverraskningar icke kunnat

Ang. ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisningsväsendet vid universitetet
m. m.

(Forts.)

*Ang. ändringar
och tillägg i
gällande be-
stämmelser med
afseende på
undervisnings-
väsendet vid
universiteten
m. m.*

(Förts.)

inträffa. Sådant har stundom händt, såsom jag nyss angifvit, i följd af den rent formella anläggningen eller examen af valet af examensämnen, men andra gånger jemväl på grund af sjelfva kunskapens kvalitet. Man har till och med sett sådana fall, att, då en studerande, som erhållit höga vitsord i en filosofisk examen, inställt sig hos en läroverksstyrelse för att aflägga endels teoretiska prof för en lärarebefattning, det der gått ganska illa för honom.

Jag vet väl, att man vid tal härom gerna vill erinra om universitetens åliggande att framför allt främja den fria, vetenskapliga forskningen; och det finnes också i universitetens statuter en §, som på ett påfallande sätt framhåller denna deras uppgift. Statuternas 124:de § lyder nemligen: »Föreläsningarna böra afse lärjungarnes sjelfständiga vetenskapliga utveckling. I öfrigt stånde hvarje lärare fritt att så inrätta sina föredrag och sin undervisning, som han med afseende å ämnets beskaffenhet och för utbredande af sann upplysning finner ändamålsenligast.» Deri innehålles således ingenting, som erinrar de akademiska lärarne om att också främja den deras uppgift, som består i utbildningen af tjenstemän. Måhända anser man, att dessa båda uppgifters fyllande ej låter åstadkomma sig samtidigt. Min erfarenhet från flera håll talar dock för en motsatt uppfattning. Jag har under vistelse vid utländska högskolor i Tyskland och framför allt i Frankrike funnit, att tillfredsställandet vid universiteten af vetenskapens högsta fordringar och det praktiska behovets kraf, det vill här säga tjenstemannabildningen, låta väl förena sig.

Då sålunda för våra förhållanden vore önskvärdt, att en undersökning af undervisningsverksamheten vid universiteten blefve anställd i sådant syfte, som i herr Wretlinds motion och utskottets förslag angifves, vill jag uttala den förhoppning, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag.

Herr Wretlind: Då ingen egentlig motsägelse mot utskottets förslag framkommit, behöfver jag icke vara mångordig. Jag vill blott gent emot den förste talarens i ämnet yttrande erinra derom, att denna fråga, innan den väcktes vid riksdagen, bragts på tal af den akademiska lärarecorpsen sjelf, och jag vet att den också bland studenterna framkallat lifligt intresse, samt att behovet af hjälp till studiernas bedrifvande på ett mera praktiskt sätt varit för många bland dem synnerligen kämbart. Det omnämndes af den förste talaren, att kurser för teologiko-filosofiska examen blifvit ordnade, och att tiden för denna examen derigenom blifvit förkortad. På samma sätt har nu ock skett med den mediko-filosofiska examen. Man kan då härvid hemställa, om icke dylikt skulle kunna ske äfven med vissa andra examina.

Till hvad som blifvit sagdt af de föregående talarne, vill jag nu endast tillägga en sak, nemligen att ingen garanti finnes i det akademiska reglementet för likformighet i examina med afseende på

examinatorernes fordringar, och att det icke existerar något vare sig skriftligt eller tryckt, som bestämmer hvad studenten för examen skall läsa, utan har han endast att hålla sig till de uppgifter, han får, om jag så må säga, på sqvallervägen genom kamrater. Men därför kan det också ganska lätt hända, och har äfven händt, att då examinatorer ombytas, fordringarna blifva förändrade för samma examen, så att dessa fordringar kunna för samma examen vara ganska olika det ena året mot det andra. Ja, det kan till och med hända, att *samme* examinator förändrar sina fordringar på kunskap och kursernas längd. När en student kommer till en examinator för pröfning, har det inträffat, att examinatorn ändrat åsigt eller till följd af tillfälligt missnöje med examinanden eller dåligt lynne fordrar mer än vanligt, och då måste examinanden låta sig nöja dermed.

Ang. ändringar och tillägg i gällande bestämmelser med afseende på undervisningsväsendet vid universitetet m. m.
(Forts.)

Detta är ganska betänkliga omständigheter, som visa hur oordnade förhållandena i sjelfva verket i många fall äro vid våra universitet.

Herr *Fredholm* i Stockholm instämde med herr *Wretling*.

Herr *Rydin*: Jag vill blott säga några ord med anledning af den siste talarens yttrande, att studenterna endast på hvad han kallade »sqvallervägen» kunna få reda på kurserna och examinatorernas fordringar. På sätt och vis har han rätt och på sätt och vis orätt. Han har orätt så till vida, som det alltid är händelsen, att en examinator, då han fordrar något nytt, tillkännagifver detta för studenterna och att en hvar student, som vänder sig till examinatorn, får fullständigt besked angående hans fordringar. De under rättelser deremot, som gå sqvallervägen, äro sådana, som upplysa om den beqvämaste vägen att gå igenom examen. Jag kan berätta en anekdot, som belyser detta mitt påstående. Det var nemligen en gång en student, som skulle aflägga hofrättsexamen, hvilken vid ett besök frågade mig, om det vore tillräckligt att läsa endast det, som var i läroböckerna understruket med blyerts, och jag kunde naturligtvis icke svara annat, än att jag derom icke var i stånd att lemna upplysning, då jag icke visste *hvad* som var understruket med blyerts.

Herr *Waldenström*: Jag skall på det lifligaste understödja, hvad motionären och utskottet föreslagit. Jag har sjelf varit vid universitetet och vet, huru det gick till på den tiden. Sedermera, då jag tillfälligtvis vistats der, har jag kunnat se, att det för närvarande icke är synnerligen annorlunda än på min tid. I många fall var det rent af en tidsspilla för en student att besöka föreläsningar, och detta derföre, att föreläsningarna i allmänhet icke voro lämpade för den studerande ungdomens behof utan sysslade med en mängd minutiösa detaljer, som voro utan betydelse för den bana,

Ang. ändringar
och tillägg i
gällande be-
stämmelser med
afseende på
undervisnings-
väsendet vid
universitetet
m. m.
(Forts.)

studenten ämnade slå in på, sedan han lemnat universitetet. Man fick på föreläsningarna lära och höra en mängd saker, som egentligen icke hade någon annan uppgift än att sitta kvar i minnet till tentamen och sedan — glömmas.

Man har talat om nödvändigheten att reformera de allmänna läroverken, och jag vill icke sätta mig deremot, men jag tror mig med full visshet kunna säga, att, om en reform af de allmänna läroverken är nödvändig, så är en reform af universitetet ännu mera af nöden. Det var icke ett obetydligt besvär, den sista läroverkskomitén pålade sig, när den stälde de två frågorna i samband med hvarandra och förklarade sig anse, att en verklig reform af läroverken i vårt land icke vore tänkbar annat än i samband med en reform af universitetet.

Det är en allt för lång tid, som, äfven med de största ansträngningar, åtgår för den studerande ungdomen, innan den hinner genomgå universitetet. Detta beror, säger utskottet, på många omständigheter. Så tror äfven jag. Derfor kan det icke vara annat än godt, att Riksdagen ingår till Kongl. Maj:t med en skrivelse för att begära att en undersökning i frågan må ske, och att åtgärder måtte vidtagas, som leda till en förändring i nuvarande förhållanden. Jag vill härmed icke hafva sagt, att det icke vid våra universitet finnas många högt förtjenta lärare, vare detta långt ifrån mig! Men detta förhållande förringar icke betydelsen af hvad jag nyss sagt om det opraktiska i den nuvarande akademiska undervisningen. Jag skall derfore, som sagdt, yrka bifall till utskottets betänkande.

Herr von Friesen: Med hänsyn till den långa föredragningslista, som nu föreligger, och med hänsyn äfven dertill att denna kammare förlidet år fattade ett med utskottets nuvarande förslag öfverensstämmande beslut i denna fråga, hvilket väl också är anledning tro att kammaren nu skall vidhålla, så att det får komma äfven till medkammarens pröfning, vill jag yttra mig helt kort.

Det var endast ett yttrande af den framstående och uppburne universitetsläraren professor Rydin, som föranledde mig att taga till ordet. Han talade om den akademiska friheten. Ja, den kan man ju tvista om. Min tro är, att här såsom alltid gäller: lagom är bäst. Men jag föreställer mig för min del, att den svårighet att handhafva den akademiska disciplinen, som enligt den ärade talaren nu förefinnes, skulle i högst betydlig mån minskas, om den vid universitetet studerande ungdomen följdes med något större uppmärksamhet af lärarne. Härför bära ingalunda de nuvarande akademiska lärarne ensamt skulden; ty den beklagliga brist på samband mellan lärare och lärjungar, som nu råder vid våra universitet, är en kvarlefvande från gamla tider, i fråga om hvilken det icke är lätt att åstadkomma bot.

Icke heller vill jag påbörda lärarne någon skuld med afseende på ordnandet af den preliminära undervisningen, tvärt om. Jag tror

att lärarne sjelfva allt mer och mer börja inse, att det i det stycket icke är ordnad på fullt lämpligt sätt, på grund hvaraf de ock efter hand börja vidtaga åtgärder för de hithörande studiernas främjande. Men det vore, enligt mitt förmenande, af synnerligt stort värde, om de i sina sträfvanden härutinnan finge understöd af Riksdag och regering. Det är allmänt känt och af många universitetslärare äfven framhållet, att ingen institution är svårare att reformera än just universiteten, emedan traditionerna derstädes, de goda så väl som de mindre goda, så gerna vilja bibehålla sig. Det är därför jag tror det vara af vigt och till stort gagn för universiteten samt till hjälp för de otvifvelaktigt ganska många lärare vid universiteten, hvilka önska åstadkomma någon förbättring i de derstädes rådande förhållandena, att den nu föreslagna skrifvelsen kommer till stånd.

Jag vill, som sagdt, icke längre upptaga kammarens tid, utan ber endast att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren utskottets hemställan, och skulle detta beslut genom utdrag af protokollet med kammaren delgifvas.

§ 3.

Till behandling förelåg härnäst lagutskottets utlåtande n:o 17, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om skiljemän och lag angående förändrad lydelse af 46 § utsökningslagen den 10 augusti 1877.

Ang. förslag till lag om skiljemän m. m.

I aflåten proposition af den 29 sistlidne april hade Kongl. Maj:t föreslagit Riksdagen antaga vid propositionen fogade förslag till

1:o lag om skiljemän, och

2:o lag angående förändrad lydelse af 46 § utsökningslagen den 10 augusti 1877.

Under *punkten 1* af förevarande utlåtande, hemställde emellertid utskottet:

att Riksdagen ville, med förklarande att det af Kongl. Maj:t framlagda förslaget till lag om skiljemän icke kunnat i oförändradt skick antagas, för sin del antaga ett af utskottet i ämnet uppgjordt förslag.

§ 1 af sistberörda förslag var af följande lydelse:

Fråga af tvistemåls beskaffenhet, hvarom förlikning kan träffas, så ock fråga om ersättning för skada, som någon tillfogat annan genom brott, må, då tvist derom uppstått, genom aftal mellan parterne hänskjutas till afgörande af en eller flere skiljemän. Är tvist redan vid domstol anhängig, vare skiljeaftal, som derom slutes, icke gällande, med mindre saken vid domstolen nedlägges.

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.

Skiljeaftal om fråga, som ofvan sägs, kan ock afse framtida tvist, härflytande af visst rättsförhållande, som angifves i aftalet.

(Forts.)

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Winborg: Med anledning af de många reservationer, som blifvit afgifna af ledamöter inom utskottet från Första Kammaren hade man kunnat hoppas att i nämnda kammare få ett afslag på detta förslag. Då nu emellertid så icke skett, utan förslaget om än med en knapp majoritet derstädes gått igenom, så gäller det nu, huru vida äfven Andra Kammaren med sitt godkännande af förslaget skall uppmuntra nya lagberedningen att fortgå på den väg, som den synes hafva slagit in på, nemligen att åstadkomma och framlägga nya lagar. Hvad vi behöfva är mindre nya lagar än tidsenliga förändringar i våra gamla, på sin tid förträffliga lagar. Det är detta som landet behöfver och önskar.

Det kan vid första påseendet synas, som om detta förslag vore egnadt att förenkla våra rättegångsförhållanden, men vid närmare efterseende skall man finna, att resultatet blir alldeles motsatt. Om detta förslag blefve lag, så skulle vi få en fjerde rättegångsinstans, således i regeln fyra. Vi hafva nu tre, och det måtte väl vara nog. Det måste dessutom ofta komma att inträffa, att parterna icke kunna iakttaga alla de former, som i detta förslag äro föreskrifna. Annu oftare torde detta blifva fallet med skiljemännen, och det fordras endast en liten blotta i formen för att den tappande parten med framgång skall kunna vända sig till domstol. Och på så sätt få vi fyra instanser i stället för tre. Detta är dock icke det olyckligaste, som kan inträffa, ty man kan sålunda komma i tillfälle att gå till domstol och få rätt enligt lag. Men det kan inträffa att både skiljemän och parter iakttagit alla former, och då kan domen blifva hur orättvis som helst. Öfverexekutor skall verkställa domen, äfven om den är till och med orättrådig, för så vidt den är formligt riktig. Det kan till och med finnas fall, då öfverexekutor sjelf tillsatt ena partens skiljemän. Jag anser det därför vara en ganska farlig sak att öfverexekutor skall afgöra huru vida domen är formelt riktig. Om skiljemännen hade att afgöra, huru vida de skulle få döma enligt allmän lag eller efter denna skiljemannalag, är jag viss att de i hvarje fall skulle välja allmän lag såsom lättare och enklare. Jag vågar till och med påstå, att denna lag är alldeles onödig, ty när parterne kommit så långt, att de räcka hvarandra handen till försoning, då är det mesta redan gjordt, då behöfver man icke gå efter konstens regler och ännu mindre anlita ett tjogtal lagparagrafer. Det går snart sagdt af sig sjelf, och man behöfver inga skiljemän. Om vi skola fortsätta på den väg lagberedningen slagit in på och antaga den ena nya lagen efter den andra, blifva vi snart så kringgärdade af nya lagar, att vi icke veta, hvilken fot vi ha lof att stå på. I gamla samhällen behöfves i regeln icke många nya lagar.

Det behöfves endast, att våra gamla lagar göras tidsenliga. Vi hafva en aktningvärd domarecorps och tre instanser utan att behöfva en fjerde. Jag är icke nog förmätn tro, att jag med mina ord skall kunna inverka på mången i lagfrågor och jag skall därför endast hänvisa till högsta domstolens utlåtande öfver denna lag. Om det skall tjena något till att vända sig till högsta domstolen i lagfrågor, bör väl Riksdagen taga hänsyn till hvad den säger. Huru är då högsta domstolens betyg? Jag anser det icke gå upp till admittitur, det är ett underkännande, och det är ett mycket dåligt betyg. Jag skall endast be att med några ord få visa, att jag icke stöder mig på lösa grunder. Jag borde kanske genomgå alla justitierådens yttranden, men jag skall blott fästa mig vid några af dem. Justitierådet Wedberg säger: »Deremot har, så vidt jag erfarit, något behof af skiljemannainrättningen icke visat sig för slitande af tvister, som bland allmogen eller mellan enskilde i öfrigt härleda sig från den dagliga samfärdseln, förhållandet mellan grannar, aftal om arbete eller tjänst, drifvandet af ett yrke af mindre omfattning eller förvaltning af en fastighet, och minst i afseende å sådana mål, såsom i tvist om arf eller om eganderätt till fast egendom, der fråga ej är om bestämmande af visst penningbelopp, som bör af ena parten till den andra utgifvas. Lika litet synes mig sådant behof förefinnas i brottmål.»

Detta är hans utlåtande. Justitierådet Åbergsson anser förslaget så underhålligt, att han icke vågar lappa på det, utan har skrivit ett helt och hållet nytt förslag. Jag skall icke trötta med att uppläsa justitierådet Olivercronas hela anförande, utan endast genom att citera en kärnpunkt i detsamma söka återkalla i minnet hvad han sagt om den formalism, som är rådande i detta förslag. Han säger: »Vidlyftiga föreskrifter hafva blifvit uppställda om val af skiljemän, huru den ena parten skall skriftligen först *underrätta* motparten om sitt val, sedan *uppmäna* honom att äfven välja skiljemän, och, om detta ej medför åsyftad verkan, *uppfordra* honom dertill vid stadgad äfventyr, om han tredska. Vidare förekomma en hel rad stadganden om jäf emot skiljemän, fatalietider, omröstning till dom, klander m. m., aldeles såsom om skiljemän vore att uppfatta såsom en särskild instans i den allmänna domstolsorganisationen. Om jag föreställer mig att det remitterade förslaget oförändradt blefve gällande lag, måste det för alla dem, som skulle vilja anlita skiljemän, i stället för allmänna domstolarne, blifva rätt besvärligt att noga studera alla dessa lagstadganden för att icke, genom okunnighet om eller försummelse af att iakttaga lagens särskilda föreskrifter, löpa fara att ohjelpigen förlora sin rätt.» Ja, det är just det, som är vådan, om denna lag antages, att parterna löpa fara att förlora sin rätt. Jag medger, att lagen icke är af beskaffenhet, att man är tvungen underkasta sig den, men många skola helt säkert i sina kontrakt skriva, att tvister mellan kontrahenterne skola afgöras genom skiljemän enligt den nya lagen i stället

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts.)

för de nu vanliga kompromissarierna. Jag är viss om, att man icke skall begagna sig af dessa skiljemän mer än en gång, men detta kan ofta vara nog för att vara ruinerande. Jag anhåller om afslag å hela lagen såsom alldeles onödig och i många fall rent af skadlig.

Herr *Pehrsson* i Norrsund instämde med herr *Winborg*.

Herr *Johnsson* i Thorsberg yttrade: Då jag går att yrka afslag å föreliggande lagförslag, anhåller jag få anföra några skäl för detta mitt yrkande. Jag skall dervid icke försöka ingå i någon kritik af förslaget, hvad dess juridiska del beträffar, utan endast anhålla få göra några erinringar i afseende på förslagens praktiska sida och följderna af dess tillämpning. Förslaget synes afse att till lag upphöja det gamla, ofta förekommande sättet att slita tvister genom skiljemäns afgörande utan domstols mellankomst, ehuru den förmån, som hittills stått den med gode människens beslut missnöjde öppen, att draga frågan under domstols pröfning, härigenom tillintetgöres. Har den erfarenhet, som hittills vunnits i afseende på denna fråga, varit af beskaffenhet att mana till fortsatt lagstiftning i detta syfte? Jag tror det icke, och detta af det skäl, att de förutsättningar, förslaget synes afse, icke i allmänhet förefinnas. Det är nemligen uppenbart, att, om ett domslut skall blifva i möjligaste måtto rättvist, är det nödvändigt, att icke allenast den eller de, som skola pröfva och afgöra saken, ega den insigt och erfarenhet, som är nödvändig för att underkasta frågan en mångsidig pröfning, utan derjemte att med det juridiska och moraliska ansvar, man velat anse förenligt med dommarekallet, söka rätt och sanning utleta. Finnes det då någon garanti i förslaget att skiljemännen, utsedda på sätt förslaget afser, skulle komma att innehafva dessa förutsättningar? Visst icke! Erfarenheten visar tvärt om motsatsen, och jag tror, att det icke sällan skulle inträffa, att skiljemannen skulle anse som sin pligt att söka få rätten på *den* sidan, som har kallat honom till skiljeman. Hela sakens afgörande skulle således kunna bero på en tillfällighet, då denna skulle uteslutande bero på den tredje skiljemannens mening. Själfva aftalet skall, heter det, ligga till grund för skiljemännens beslut, men någon föreskrift finnes icke derom att vittnen eller andra handlingar, som skulle kunna röra saken, i någon mån skola få inverka på beslutet. Är då alltid ett aftal, som af allmänheten slutes, af den beskaffenhet att deraf tydligen kan framgå parternas förhållande till hvarandra? Jag tror det icke. Herrar jurister torde för öfrigt bäst kunna upplysa om den saken, huruvida det icke ofta förekommer tvister på grund af handlingar, som äro allt annat än tydliga. Dessa handlingar rörande aftal skulle således prövas af skiljemännen, hvilka måhända icke ega den ringaste insigt vare sig i den praktiska eller juridiska sidan af saken, ja, kanske mången gång icke ens ega den fasthet, som hos sådana personer är alldeles nödvändig. Denna institution skulle mången gång sakna icke alle-

nast allt begrepp om juridiska former, utan äfven kändedom om den fråga, som skulle afgöras, ja, kanske också vara i saknad af god vilja att göra rätt. Kan det vara riktigt att upphöja en sådan institution till en högsta domstol, ty en sådan skulle den blifva, då någon appell mot dess beslut icke står att vinna? Jag tror att man bör tänka sig väl före, innan man accepterar ett dylikt förslag.

Med kammarens tillåtelse vill jag nu yttra mig något öfver några af lagförslaget särskilda paragrafer. Efter den 5:te paragrafen skulle jag vilja sätta ett stort frågetecken. Denna paragraf lyder sålunda: »Tillämpning af skiljeaftal må påkallas af en hvar af parterne. Afser skiljeaftalet framtida tvist, eller är det ej skriftligen upprättadt, skall den, som påkallar aftalets tillämpning, skriftligen meddela motparten uppgift på den eller de frågor, om hvilka skiljedomen äskas.» Aftalet skulle således äfven kunna vara muntligt. Men hur skola skiljemännen kunna afgöra en sak, som endast grundar sig på muntligt aftal, då de icke få höra några vittnen? 9:de paragrafen lyder sålunda: »Tredskas part, som skall välja skiljeman, att fullgöra hvad honom i sådant afseende åligger, eller kunna i det fall, att skiljeman skall af andra skiljemän väljas, desse ej förena sig om valet, eller har det mera än en gång inträffat, att skiljeman underlåtit att inställa sig vid sammanträde, hvar till han blifvit enligt 12 § kallad, då skall, så vida ej skiljeaftalet innehåller annan bestämmelse eller skiljemännen blifvit i skiljeaftalet nämnde, skiljeman utses af öfverexekutor i den ort, der part, som påkallat skiljeaftalets tillämpning, har sitt bo och hemvist.

Mot öfverexekutors beslut, hvarigenom skiljeman blifvit utsedd, må klagan ej föras; dock vare beslutet utan verkan, der domstol förklarar skiljeaftalet icke hafva egt giltighet eller tillämplighet å den tvist, hvarom fråga är.»

Om jag sammanställer denna paragraf med den 5:te, så finner jag att öfverexekutor skall utse skiljeman i ett muntligt aftal, utan att något vittne hörts eller någon utredning i saken föregått. Detta förefaller mig vara, lindrigast sagdt, något egendomligt. I 15:de paragrafen heter det: »Vill part hafva skiljedom häfd på den grund, att skiljeman var jäfvig eller af annan orsak obehörig, eller att annan felaktighet egt rum i afseende på ärendets behandling, ege han draga frågan derom under domstols pröfning, så framt han instämmer sin talan inom nittio dagar från det skiljedomen delgafs honom i hufvudskrift eller bestyrkt afskrift.» Deremot stadgas i 16:de paragrafen: »Är skiljedom gifven efter utgången af den för skiljemannaåtgärden bestämda tid, eller hafva skiljemännen öfverskridit sitt uppdrag eller meddelat dom angående fråga, som ej enligt lag må skjutas under skiljemän, skall hvad skiljemännen sålunda dömt vara ogilt, ändå att talan mot skiljedomen icke föres. Är domen ogill i någon del och kan den af sådan anledning ej verkställas i öfrigt, vare den ogill i allo.» Hur skall allmänheten veta, om de felaktigheter, som anses vara begåna i domslutet, äro af beskaffenhet att

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts.)

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts.)

böra öfverklagas? Hvad den ene anser ligga inom skiljemännens befogenhet, skall för visso den andre anse ligga utom densamma. Och på så sätt kan det mången gång inträffa, att tiden går den ene eller andre parten ur händerna. Det är icke svårt att se hvilkendera parten skall blifva lidande, om detta förslag blifver lag. Naturligtvis skall det blifva den, som icke förstått att gifva aftalet tydlig form, oafsedt den omständighet att någon garanti icke finnes att aftalet blifver af skiljemännen med oveld pröfvadt. Man kan visserligen invända, att det fordras parternas medgifvande för att tvisten skall kunna hänskjutas till skiljemän; men detta är icke alldeles riktigt. Hvarje redbar person, som sluter ett aftal, är alltid öfvertygad om och hoppas att tvist skall kunna undvikas. Dessutom kan man ju af omständigheternas magt tvingas in på ett aftal, för hvilket man verkligen kan hafva skäl att hysa farhåga, såsom till exempel då man vid en leverans, ett arrende eller sådant nödgas skrifuva under ett dylikt aftal. Om då tvist uppstår, och den skall afgöras genom skiljemän, så står det ju icke parten öppet att såsom vid underdomstol höra vittnen öfver de omständigheter, som kunna inverka på frågans lösning, och kommer då frågan att prövas af mindre samvetsgranna eller af okunniga personer, kan man vara förvissad om att den, som verkligen har rätt, mången gång icke får rätt. Jag tror därför kammaren gör allmänheten den största tjänst genom att icke antaga denna lag.

Om det endast vore meningen att tillämpa denna lag på handlande, industriidkare eller större affärsmän, som kunna antagas hafva kännedom om de förutsättningar, som äro nödvändiga för aftals slutande, skulle jag icke hafva något emot lagens antagande. Det kan nemligen mången gång vara nödvändigt att hafva ett stadgande om tillämpningen af aftal, då tvist uppstår mellan delegare i ett bolag, som eger af Kongl. Maj:t eller Konungens befallningshafvande fastställd bolagsordning. I dylika fall skulle sådana föreskrifter, som innefattas i denna lag, vara af nytta. Men att utsträcka lagen till alla de tvister, hvarom förlikning kan träffas, synes mig vara allt för vidsträckt.

På dessa grunder samt på de i öfrigt af justitierådet Wedberg i högsta domstolens protokoll öfver ärendet antecknade skäl, ber jag få yrka afslag på den föredragna punkten.

Herr Elliot: Då i § 1 af föreliggande lagförslag såsom inledning till de följande förutskickas den bestämmelse, att vissa tvistefrågor må kunna af parterna hänskjutas till afgörande af skiljemän, så innefattar detta alls icke något nytt och afser icke *införande* af skiljedomstolar, utan det är i verkligheten detsamma som nu gäller och sedan gammalt har gällt samt mycket ofta praktiserats. Det kommer hädanefter såsom hittills att bero uteslutande på parterna sjelfva och deras eget skön, om de vilja anlita skiljemän. Men förhållandet är, att, när skiljeaftal afslutas, så intagas deri vanligen

icke några detaljerade bestämmelser, huru det skall tillgå vid aftalets tillämpning. I vanliga fall nöjer man sig med att stadga, att tvistefrågorna skola afgöras af t. ex. 3 personer, s. k. gode män, af hvilka parterna utse å hvardera sidan en, och dessa två eller, i händelse af skiljaktig mening, exekutor den tredje. Äro nu parterna å ömse sidor personer, som icke önska annat än att utan tidsutdrägt få saken afgjord efter hvad rätt och billighet kräfva, ja, då går allt nog bra. Men erfarenheten visar att så icke alltid är förhållandet, och frånvaron af närmare bestämmelser rörande sättet för skiljeaftalets tillämpning gifver då de yppersta medel åt den part, som vill uppehålla saken och undanhålla motparten hans rätt. Han börjar då med att undandraga sig utseende af skiljeman å sin sida, och det är ofta först med mycken tidspillan och stora kostnader, kanske till och med först genom särskild rättegång, som han kan bringas dertill. Lyckas han då såsom sin skiljeman insätta en person, som är villig att medverka till uppehållande af saken, skall motparten få synnerligt svårt att komma till sin rätt. Det är dylika missbruk, som detta lagförslag afser att undanrödja och förekomma, och förslaget gör det enligt mitt förmenande på ett ganska lyckligt och kraftigt sätt, då t. ex. i 10 § stadgas att, derest ena parten tredskas att utse skiljeman, motparten är oförhindrad att utan dröjsmål vända sig till domstol att der få tvisten pröfvad. Vidare stadgas i 11 § att, om icke skiljemännen inom viss tid afgjort saken, skiljeaftal skall vara förfallet, och part sålunda kunna utan vidare tidsutdrägt hänvända sig till domstol. Den farhåga, som uttalats, att denna lag skulle tillskapa en ny instans, hvarigenom tvisters afgörande skulle uppehållas längre än under nuvarande förhållanden, synes mig därför alldeles obefogad. Förhållandet är snarare motsatt, i det lagen undanrödjer den åsyftade instansen, då den visar sig motverka sitt ändamål.

Det har äfven uttalats den farhågan, att denna lag skulle gifva anledning dertill, att parter mera än hittills komme att draga tvister från domstols till skiljemäns pröfning, men sådant kommer ju fortfarande lika som hittills att blifva beroende på aftal emellan parterna. Skulle emellertid det visa sig, att efter någon tids erfarenhet denna lag verkat derhän, att genom densamma förtroendet till skiljemannainstitutionen blifvit hos allmänheten stärkt, så synes mig detta icke vara något ondt, utan tvärtom innebära att lagen visat sig vara en god lag.

Jag vill därför yrka bifall till den föredragna första § af föreliggande lagförslag.

Med Herr Elliot förenade sig herr *Petersson* i Hamra.

Herr *Ericsson* i Stockholm: Den erfarenhet, jag haft af kompromisser, gör, att jag i allmänhet icke hyser något förtroende för dem, helst det icke finnes någon lag, som kan användas gent emot

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.

(Forts.)

dem, som erhållit uppdrag att såsom skiljemän afgöra tvister, men som icke göra det. Sjelf har jag en dylik tvist dragen inför kompromiss, hvilken tvist endast har det felet att aldrig blifva afgjord. År 1884 upprättades emellan mig och en grosshandlare här i Stockholm ett leveranskontrakt, i hvilket föreskrefs, att tvister angående tolkningen af kontraktets bestämmelser skulle hänskjutas till en kompromiss af 3 personer, af hvilka jag skulle tillsätta en, min motpart en och dessa två den tredje. Detta skedde i slutet af 1884. Under 1885 gjorde jag hos kompromissen åtskilliga påminnelser om saken i syfte att få tvisten snart afgjord, men allt förgäfves. I februari 1886 tog jag mig friheten kalla kompromissarierna tillsammans, men, då de sammankommo, enades de om, att det vore nödigt att före sakens afgörande vittnen för dödsfalls skull blefve afhörda. Detta skedde också inför Stockholms rådstufvurätt, och inom 14 dagar, då kompromissen skulle sammanträda, hade jag ingifvit protokollet öfver förhöret. Sedan den tiden har intet blifvit åtgjordt åt saken, och det lär icke tjena något till att efterhöra den, ty antagligen hafva skiljemännen med hvarandras tysta medgifvande låtit den dö. Hvad jag nu omnämnt har timat, oaktadt kompromissen består af en hofrättsassessor och två i öfrigt ganska framstående och äfven de offentliga personer. Hade jag icke varit så enfaldig att underskrifva ett dylikt kontrakt, utan gått till domstol med tvisten, så hade afgörandet sannolikt icke dragit så långt ut på tiden. Det föreliggande förslaget har visserligen nu den förtjensten att bestämma, att, om icke en tvist är af kompromiss inom viss tid afgjord, så är part berättigad att vända sig till domstol, men detta är också allt. Såsom en föregående talare nämnde, kan en part genom att för sin del utse en skiljeman, som gör allt för att draga ut på tiden, hindra motpart att komma till sin rätt, att han slutligen afsäger sig uppdraget och en nyvald äfven drar ut på tiden. Jag för min del vill icke göra något yrkande, men, som jag redan antydtt, får bekänna, att, med den erfarenhet jag haft om kompromisser och skiljemän, jag icke hyser synnerligt förtroende till tvisters afgörande genom sådane. Och som den nu föreliggande lagen visst icke försämrar det som nu existerar, utan snarare är en förbättring genom att skiljemän icke kunna, såsom för mig skett, helt och hållet ignorera tvistemålet genom att hvarken afsäga sig förtroendet eller afgöra tvisten. Ehuru jag icke hyser stort förtroende till denna lag, anser jag den icke kunna skada, hvarför jag röstar för densamma, då icke något bättre för närvarande kan erhållas.

Chefen för kongl. justitiedepartementet, herr statsrådet von Steyern: En af de talare som uppträdt i afton tycktes anse, att det här vore fråga om att införa en *ny* institution, ett *nytt* sätt att slita tvister. En annan talare har redan erinrat, att så icke är förhållandet. Af gammalt hafva parter här i landet, som föredragit ett skyndsamt sätt att afgöra sina tvister framför ett med den

stränga rättens fordringar i allo öfverensstämmande, plägat träffa aftal om tvisternas hänskjutande icke till domstolarne, utan till särskildt utsedde förtroendemän, s. k. kompromissarier eller skiljemän, hvilka dömt på en gång i första och sista instans. Staten har sedan gammalt godkänt ett sådant sätt, att vid sidan af domstolen söka sig rätt, och har tillåtit sina exekutiva myndigheter att verkställa domar, meddelade af skiljemän. Detta skulle enligt förslaget vara medgifvet äfven för framtiden i samma utsträckning som hittills. Den enda skilnaden är att förslaget med full tydlighet uppdrager den gräns, utöfver hvilken skiljemännen hittills icke fått gå och utöfver hvilken de ej heller hädanefter skulle få gå, då det säges att under skiljemän får skjutas fråga af tvistemåls beskaffenhet, hvarom förlikning kan träffas. Således skulle enligt förslaget ingen sak kunna hänskjutas till skiljemän, som ej redan nu kan behandlas på samma sätt.

*Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts).*

Likaledes i nära öfverensstämmelse med gällande praxis har lagförslaget meddelat åtskilliga föreskrifter, huru skiljedom skall vara i formelt hänseende beskaffad för att kunna af exekutor verkställas. Den skall vara skriftligen affattad och underskrifven af skiljemännen, och det bör tillses att de, som dömt, verkligen äro desamma, som blifvit utsedde för att döma, samt att domen är ett uttryck af de fleste skiljemännens mening. Deremot kan öfverexekutor icke underkasta skiljedomen någon pröfning i materielt hänseende, han kan ej pröfva, huruvida den är rättvis eller icke, emedan han dertill är i saknad af ulla nödiga materialier.

I fråga om domens verkställighet samt villkoren därför har lagförslaget således icke gjort annat än samlat och satt i lagform de regler, som redan nu utan skrifven lag, men i följd af sakens natur, gjort sig gällande hos vederbörande öfverexekutorer. Men om staten anser, att skiljeaftal är ett lofligt aftal, så kan staten icke inskränka sig till att låta öfverexekutor verkställa den på aftal grundade domen sedan den blifvit fäld, utan staten bör ock på ansökan utaf någondera parten redan förut gripa in och tillse, att dom verkligen blir meddelad, att skiljeaftalet blir fullgjordt och att skiljemän blifva utsedda för att afdöma saken. Äfven i detta hänseende söker staten genom sina organ, domstolarne, redan nu så godt sig göra låter gå allmänheten till handa. Men till följd af den fullkomliga brist på lagbestämmelser, som för närvarande råder i detta hänseende, har sådant kunnat ske endast på ett mycket ofullkomligt sätt. Det går under nuvarande förhållanden otroligt långsamt att med domstols hjälp komma till rätta med en tredskande motpart. Jag vill såsom exempel anföra ett fall, som ej sällan förekommer, nemligen det att motparten vägrar att utse skiljeman. Efter fåfänga försök att få honom dertill, vänder jag mig slutligen till domstolen med begäran om föreläggande för honom att välja skiljeman. Domstolen ålägger honom detta vid äfventyr att öfverexekutor i annat fall eger välja skiljeman i hans ställe. Men motparten är icke nöjd med domstolens

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts.)

utslag. han klagar först hos öfverrätt och sedan hos Kongl. Maj:t, och efter ett års förlopp är jag kanske nog lycklig att få högsta domstolens utslag med åläggande för motparten att välja skiljeman. Nu underkastar han sig detta, men den skiljeman, som han väljer, är sådan, att han icke kan komma öfverens med min skiljeman om hvilken skall blifva den tredje. Så uppstår en ny process, lika långvarig som den förra, och först efter ett par års förlopp har man sålunda kommit derhän, att skiljemän blifvit utsedde. Men dermed är det icke slut på alla vedervärdigheter. Nya svårigheter kunna uppstå, ledande till nya rättegångar. Och värst af allt är, att jag under hela denna tid är ohjelpigen och oupplösligen fastkedjad vid skiljeaftalet: jag kan icke bryta det och instämna saken till domstol, ty så länge icke begge parterna äro öfverens derom, måste skiljeaftalet ega bestånd. Den part, som vill ärligen hålla ett skiljeaftal, kan således under nuvarande förhållanden i otrolig grad trakasseras af en tredskande motpart och han kan ofta med bästa vilja i världen ej komma ur den återvändsgränd, hvori han råkat genom att inlåta sig på aftalet. Behöfs det väl andra bevis för nödvändigheten af en lagstiftning i ämnet?

Det är den föreslagna lagens uppgift att meddela nödiga bestämmelser för att den ärliga parten icke må blifva onödigt uppehållen i sin rätt antingen derigenom att motparten tredskas att fullgöra ett klart och tydligt aftal eller ock derigenom att han af aftalets otydlighet eller ofullständighet tager sig anledning att undandraga sig dess fullgörande. I förra fallet meddelar denna lag några mycket verksamma och kraftiga föreskrifter, hvilkas företråde framför det sätt, hvarpå man nu går till väga och som jag nyss beskrifvit, är alldeles uppenbart. Ty om min motpart vägrar att välja skiljeman, kan jag enligt § 10, med brytande af skiljeaftalet, instämna min sak direkt till domstol. Sådant kan jag, såsom nyss nämndes, icke göra under nuvarande förhållanden, med mindre än motparten medgifver det, och detta lär han nog akta sig för. Vill jag deremot hålla på aftalet och tvinga motparten att fullgöra detta, så behöver jag icke gå den långa domstolsvägen, utan jag kan enligt § 9 i förslaget vända mig direkt till öfverexekutor, som på min begäran utser skiljeman i motpartens ställe; och deröfver få icke särskilda besvär anföras. Samma rätt att gå till öfverexekutor har jag, om motparten upprepade gånger väljer jäfvig skiljeman eller skiljeman som afsäger sig uppdraget, och jag deraf kan sluta att motpartens mening är att tredskas, eller om båda skiljemännen icke kunna förena sig om den tredje. Med anlitan af dessa utvägar har jag efter högst ett par månaders tid kommit lika långt som under nuvarande förhållanden efter årslånga tvister.

För det fall åter, att skiljeaftalets bestämmelser äro otydliga och motparten deraf tager sig anledning att tredskas, meddelar lagförslaget en vigtig föreskrift i § 3, der det heter:

»Äro skiljemän ej nämnde i skiljeaftalet och är deri ej heller

bestämt till hvilket antal och på hvad sätt de böra utses, skola skiljemännen vara tre, af hvilka hvardera parten väljer en och de sålunda valde tillkalla en tredje.»

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.

(Forts.)

Det har anmärkts att denna bestämmelse skulle vara olämplig; en sålunda sammansatt skiljedomstol skulle blifva partisk. Den skiljeman, som blifvit utsedd af en part, skulle göra till sin uppgift att vid skiljemännens sammanträden föra den partens talan, och det blefve således i bästa fall blott den tredje, som vore opartisk. Det kan hända, att i ett eller annat fall kommer att så inträffa. Men ett faktum är, att detta sätt att sammansätta skiljedomstolen är det enda, som åtnjuter allmänhetens förtroende. Att en part inom en sådan domstol åtminstone har *en* person, som åtnjuter hans förtroende, är en så naturlig fordran, att jag skulle anse det nästan såsom ett våld att vilja tvinga honom, utan att han tredskas, att underkasta sig en dom af personer, på hvilkas tillsättande han icke fått utöfva något inflytande. Det är ju meningen att lagen i detta fall skall komplettera ett otydligt — skiljeaftal, som blifvit otydligt endast genom parternas oförstånd eller bristande omtanke. Men då bör det ock kompletteras på ett sådant sätt, som man kan antaga att parterna sjelfva gjort det, i fall de fått råda.

På det sätt, som nu är nämndt, skulle staten medverka dertill, att skiljemän blifva utsedda för att döma i sak, som dragits under skiljemäns pröfning. Längre har enligt mitt förmenande likasom enligt Kongl. Maj:ts förslag staten icke skyldighet att gå. Staten bör icke föreskrifva huru skiljemännen, parternas förtroendemän, böra förhålla sig under fullgörande af sitt uppdrag, och därför kan jag icke godkänna de föreskrifter, som ntskottet föreslagit i 12 §. Men äfven om lagen icke bör gifva direkta bestämmelser i detta hänseende, kan den dock i icke obetydlig mån påskynda skiljemännens arbete genom de för tredskande skiljemän lika väl som för tredskande parter afsedda föreskrifterna i 11 §, som gifva parterna rätt att bestämma viss tid, inom hvilken skiljemannaåtgärden skall vara afslutad, samt stadga, att, om sådan bestämmelse ej är gifven, skiljedom skall meddelas inom 6 månader, och att i motsatt fall skiljeaftalet skall vara förfallet.

Det har mot förslaget blifvit anmärkt, att genom dess antagande en hel mängd saker skulle komma att dragas från domstolarna under skiljemän. Detta kan icke ske genom någon föreskrift i lagen, som tilåter att andra mål än hittills finge hädanefter hänskjutas till skiljemän. Jag har redan anmärkt, att någon sådan föreskrift icke fins. Om således skiljeaftalen hädanefter skulle blifva talrikare än hittills, beror detta derpå, att allmänhetens tycke för afgörande af vissa tvister genom skiljemän växer, oaktadt de svårigheter man hittills haft att kämpa med; men det kommer kanske också att till någon del bero derpå, att den nya lagen gör hvad den kan för att undanrödja dessa svårigheter. Men det är att märka, att svårigheterna undanrödjas till väsentlig del derigenom att den part,

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts.)

som ej tredskas, beredes utväg att bryta skiljeaftalet och instämna sin sak direkt till domstol. Således kommer just genom lagen att till domstolarne återföras åtskilliga tvister, som förut varit bundna vid skiljemän. Dessutom kan det ej vara lagstiftarens uppgift att, då han finner att allmänheten har benägenhet för ett visst sätt att slita sina tvister, afskräcka den derifrån genom att låta hvarjehanda hinder därför qvarstå eller med andra ord genom att göra lifvet så surt som möjligt för dem, som inlåta sig på skiljeaftal. Då det i alla händelser ej lärers lyckas honom att reformera allmänhetens smak, bör han snarare låta sig angeläget vara att undanrödja de stötestenar, genom hvilka mängen hittills blifvit bragt på fall, då han inlåtit sig på skiljeaftal, i stället för att finna rättvisa.

Det har vidare anmärkts, att genom detta förslags antagande en ny domstolsinstans skulle inrättas. Detta skulle jag möjligen förstått, om lagen gäلت äfven sådana skiljeaftal, der parterna förbehölle sig att, i fall de ej åtnöjdes med skiljemännens dom, få klaga öfver det materiella i saken vid domstol. Då kunde man säga att ett slags fjerde instans skulle inskjutas under de nuvarande underrätterna. Men nu har lagen uttryckligen uteslutit sådana aftal från de bestämmelser den meddelar. Lagen gäller blott de aftal, der parterna tyst eller uttryckligen ena sig derom att de icke i sjelfva saken skola klaga från skiljemännen till domstol, och der skiljemännen således utgöra på en gång första och sista instans. Huru man då kan tala om en fjerde instans är mig ofattligt.

Det har slutligen anmärkts, att skiljemannainstitutionen icke motsvarar den fordran, man har rätt att ställa på en domstol. Man har ingen garanti, säges det, att skiljemännen äro opartiska, man vet icke efter hvilken lag skiljemännen döma, de hafva ej rätt att infordra den för sakens afgörande nödiga bevisning, och man har ingen garanti för att skiljemännen komma till ett materielt riktigt slut. Alla dessa anmärkningar bevisa endast, att man förblandar skiljemannainstitutionen med en domstolsinrättning. Den är icke en domstol och gör icke anspråk på att uppfylla de fordringar, man ställer på en domstol. Om så vore, skulle staten icke taga befattning med att lagstifta för densamma. Staten har nemligen gjort sin skyldighet, då den tillhandahåller parterna en domstolsinrättning med opartiske domare, som döma efter Sveriges lag och under vissa villkor kunna affordra parterna den bevisning, som behöfves för sakens afgörande, och der man kan förvänta att finna materiel rättvisa, så vildt det står i menskelig förmåga att åstadkomma den.

De ledamöter af kammaren, som deltagit i förstärkta lagberedningens arbeten, torde kunna intyga huru svårt det är att tänka ut en enda domstolsinrättning, som förenar alla nämnda fördelar. Men svårligen lära de kunnat föreställa sig, att man hade anspråk derpå att staten, vid sidan om denna domstolsinrättning, skulle uppställa ännu en annan, som jeunte nämnda fördelar skulle prestera en högst betydligt skyndsammare rättvisa. Detta är omöjligt, ty

skyndsamheten kan vinnas endast på bekostnad af någon eller några af de öfriga fördelarne. Den som det oaktadt föredrager skyndsamheten, han vänder sig icke till en annan domstol, utan till helt och hållet privata skiljemän. Staten hvarken lockar eller inbjuder honom dertill; han inlåter sig på saken friviligt och med full vetskap derom, att staten icke hos skiljemännen garanterar honom någon materiel rättvisa. Men så mycket kan staten alltid göra, att den undanrödjer åtskilliga oegentligheter och missbruk, som insmugit sig i skiljemannaförfarandet och hota att beröfva parten till och med den enda fördel han har att hos skiljemännen vinna, nemligen skyndsamheten.

*Ang. förslag
till lag till
skiljemän m.m.
(Forts.)*

Angående en del speciella anmärkningar, som blifvit gjorda mot de särskilda paragraferna, skall jag för närvarande icke yttra mig, då de synas mig bero på missförstånd och i öfrigt sakna all betydelse. Men då en talare påstått, att högsta domstolen underkänt förslaget, anmärker jag, att han måste hafva läst dåligt innantill eller ock räknat mycket illa. Efter mitt sätt att räkna har af de sex af högsta domstolens ledamöter, som yttrat sig om förslaget, endast en bestämdt förklarat sig emot detsamma. Fyra hafva i hufvudsak godkänt förslaget. Den sjetta, eller justitierådet Oliverona, har visserligen haft åtskilligt att anmärka mot nya lagberedningens förslag, men han medger att ett förenkladt förslag, sådant som det nu framlagda, har väsentliga företräden framför lagberedningens. Justitierådet Åbergsson, som är en af de fyra, har väl uppgjort ett särskildt utkast till lag i ämnet, men med detta utkast öfverensstämmer det kongl. förslaget i alla väsentliga delar, hvadan åtminstone icke han kan åberopas såsom förslagets motståndare. Jag hemställer, att kammaren måtte bifalla den kongl. propositionen.

Herr Petersson i Brystorp: Att stadsrepresentanterna icke sätta så stort värde på förslaget förundrar mig icke, ty de hafva så lätt att på annat sätt få sina tvister afgjorda. Helt annorlunda är förhållandet på landet, der man ofta har 8 à 10 miles resa till tingsstället. Det är då icke så lätt att söka rättvisa, om parterna skola tillryggalägga en dylik väglängd innan de komma fram till domstolen. Genom sådana här föreslagna skiljemannadomstolar skulle en mängd olägenheter i detta afseende komma att undvikas. Beträffande bevisningen, så gäller ju frågan härom endast ersättningssummans utbekommande. I fråga åter om att bedöma t. ex. en skada, så torde väl dessa skiljemän vara mest dertill lämpliga. I den trakt, jag tillhör, skulle genom detta förslags antagande domstolskostnaderna betydligt förminskas.

Jag ber att få yrka bifall till den föredragna paragrafen.

Herr Höglund: Då den föregående talaren yttrade, att städernas representanter skulle hålla sig temligen likgiltiga för detta förslag, ber jag få försäkra, att så icke är förhållandet. Särskildt

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts.)

inom handelsverlden förekomma ofta kompromisser, och Stockholms börs har också därför ordnat en särskild kompromissdomstol, som, enligt hvad jag tror mig veta, rätt ofta fungerar. Jag tror därför, att städernas representanter gerna skulle se att detta lagförslag antoges, och ber för min ringa del att få tillstyrka bifall till densamma.

Härmed var öfverläggningen slutad. Med upptagande af de gjorda yrkandena gaf herr talmannen proposition dels på godkännande af den föredragna paragrafen och dels på afslag å densamma. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner 1 § uti lagutskottets i utlåtandet n:o 17 framlagda förslag till lag om skiljemän,

röstas Ja;

Den, det ej vill,

röstas Nej;

Vinner nej, är nämnda paragraf i lagförslaget af kammaren afslagen.

Omröstningen utföll med 126 ja mot 30 nej; och hade kammaren alltså godkänt den föreslagna paragrafen.

§ 2 lydde:

Slutes skiljeaftal utan förbehåll om rätt för parterna att klandra skiljedomen, skola de anses hafva utfäst sig att åtnöjas med densamma.

Denna lag ege icke tillämpning å skiljeaftal, som innefattar förbehåll om rätt för parterna att klandra skiljedomen.

I fråga härom anförde:

Herr Fredholm i Stockholm: Derest denna lag om skiljemän, på sätt herr statsrådet nyss yttrade, skall vara att anse som en kodifiering af hvad som hittills varit bruk vid kompromissförfarandet, så synes mig dock denna paragraf derifrån utgöra ett undantag och dertill ett högst väsentligt sådant; ty hittills har man alltid ansett sig skyldig att på förhand öfverenskomma, om man velat underkasta sig kompromissens utslag såsom laga dom.

Men här är en alldeles motsatt princip etablerad. Här fordras, för att ett kompromissutslag skall gälla som laga dom, alldeles icke att man, såsom förr varit brukligt, utsätter detta i kontraktet, utan endast derest man *icke vill* att utslaget skall gälla som laga dom, då skall man göra särskildt förbehåll derom på förhand. Jag kan icke neka till, att jag tycker det skulle för dem, som äro mindre lagkunniga, vara mera betryggande, om man redan vid kontraktets underskrifvande vore skyldig påpeka en så vigtig omständighet som den, att skiljedomen afgifves med laga kraft. Det skall måhända eljest blifva mången, som till sin öfverraskning skall finna, att han vid träffande af sådana skiljeaftal blifvit beröfvad rätten att sedermera i vanlig väg gå till domstol. Jag hemställer därför, om icke en förändring i den föredragna paragrafen kunde och borde vidtagas i det syfte jag angifvit, och tager jag mig friheten att för den skull föreslå följande förändrade lydelse: »Parterna skola anses hafva utfäst sig att åtnöjas med skiljedomen utan rätt att densamma klandra, om de vid skiljeaftalets ingående derom träffat aftal.» Jag vill emellertid icke i denna sak framställa något yrkande, allra minst när jag, såsom nu, är oviss om jag kan påräkna något understöd för min mening.

*Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.*
(Forts.)

Chefen för kongl. justitiedepartementet, herr statsrådet von Steyern: Jag vill upplysa derom, att den bestämmelse, mot hvilken anmärkning af den siste talaren blifvit framställd, är affattad just i afsigt att förekomma en lagtillämpning, som under nuvarande förhållanden gjort sig gällande och som man fruktar skulle hålla i sig äfven under den nya lagen, om ej bestämdt hinder lades deremot. I utsökningslagen stadgas nemligen såsom villkor för att erhålla verkställighet å skiljemannadom, att parterna utfäst att nöjas åt skiljemännens beslut. Detta hafva åtskilliga exekutorer helt naturligt tolkat så, att när parterna icke i skiljeaftalet intagit denna utfästelse med de af lagen begagnade ordalag, kunde skiljedomen icke verkställas.

Detta hafva parterna ofta nog icke kunnat förstå, ty då de i skiljeaftalet öfverenskommit att icke låta sin tvist afgöras af domstol, utan af skiljemän, och således någon myndighet icke fins, till hvilken de skulle kunna vädja från skiljemännen, hafva de ansett utfästelsen att nöjas med dessas beslut inbegripen i aftalet, äfven om lagens ord ej användts. De hafva därför ej utan ganska stor öfverraskning funnit, att en skiljedom, hvaraf de ansett sig bundna, varit af intet värde i exekutors ögon. Det är just för att bringa lagen och dess tillämpning i öfverensstämmelse med denna allmänna uppfattning, som den blifvit affattad på sätt som i den kongl. propositionen skett.

Vidare yttrades ej. Paragrafen godkändes.

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Ports.)

§§ 3—8.

Blefvo likaledes godkända.

Härefter begärdes ordet af:

Herr Wåhlin, som yttrade: I 9 § af utskottets förslag förekommer en hänvisning till 12 §. Det kan ju emellertid hända, att 12 § kommer att undergå någon förändring eller helt och hållet uteslutas, hvilket i sådant fall äfven synes mig komma att inverka på 9 §. Jag hemställer därför, om icke 12 § kunde vardas föredragen före 9 §.

Denna framställning bifölls, i följd hvaraf nu upplästes

§ 12, så lydande:

Den, som blifvit till tredje skiljeman utsedd, eller, om sådan skiljeman i följd af skiljeaftalet ej finnes, den af skiljemännen, som är till lefnadsåren äldst, ege att, så vida ej annorlunda är genom skiljeaftalet bestämdt, kalla öfrige skiljemän att å viss tid och ort sammanträda för tvistens afgörande. Sådan kallelse skall bevisligen delgifvas öfrige skiljemännen minst fjorton dagar före sammanträdet.

Herr Zachrison anförde: Jag är visserligen, lika med utskottet, af den mening, att det varit önskligt, om 12 § fått inflyta i lagen. Nu har emellertid Första Kammaren afslagit denna paragraf. Om Andra Kammaren nu godkände paragrafen, skulle svårligen en sammanjemkning mellan de skiljaktiga besluten kunna ega rum, utan lagen skulle till följd deraf sannolikt komma att förfalla. Då jag emellertid icke anser paragrafen vara af sådan vigt, att man för den skull bör äfventyra hela lagen, hemställer jag, att Andra Kam-maren måtte fatta samma beslut som den Första och sålunda afslå 12 §.

Vidare anfördes icke. Efter af herr talmannen gifna propositioner dels på godkännande, dels på afslag, blef paragrafen af kam-maren afslagen.

Härefter föredrogs

§ 9, som var af följande lydelse:

Kongl. Maj:ts förslag.

Utskottets förslag.

9 §.

9 §.

Tredskas part, som skall välja skiljeman, att fullgöra hvad ho-
Tredskas part, som skall välja skiljeman, att fullgöra hvad ho-

nom i sådant afseende åligger, eller kunna i det fall, att skiljeman skall af andra skiljemän tillkallas, desse ej förena sig om valet, skall, så vida ej skiljeaftalet innehåller annan bestämmelse, skiljeman utses af öfverexekutor i den ort, der endera parten har sitt bo och hemvist.

Mot öfverexekutors beslut, hvarigenom skiljeman blifvit utsedd, må klagan ej föras; dock vare beslutet utan verkan, der domstol förklarar skiljeaftalet icke hafva egt giltighet eller tillämplighet å den tvist, hvarom fråga är.

nom i sådant afseende åligger, eller kunna i det fall, att skiljeman skall af andra skiljemän väljas, desse ej förena sig om valet, eller har det mera än en gång inträffat, att skiljeman underlåtit att inställa sig vid sammanträde, hvartill han blifvit enligt 12 § kallad, då skall, så vida ej skiljeaftalet innehåller annan bestämmelse eller skiljemännen blifvit i skiljeaftalet nämnde, skiljeman utses af öfverexekutor i den ort, der part, som påkallat skiljeaftalets tillämpning, har sitt bo och hemvist.

Mot öfverexekutors beslut, hvarigenom skiljeman blifvit utsedd, må klagan ej föras; dock vare beslutet utan verkan, der domstol förklarar skiljeaftalet icke hafva egt giltighet eller tillämplighet å den tvist, hvarom fråga är.

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts.)

I fråga härom anförde:

Herr Zachrison: Första Kammaren har godkänt 9 § i den nådiga propositionen oförändrad. Under sådana förhållanden får jag, med åberopande af hvad jag nyss nämnde i fråga om 12 §, hemställa att Andra Kammaren må fatta enahanda beslut och godkänna 9 §, enligt Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Hultberg: Sedan denna kammare nu afslagit utskottets 12 §, vore det utan ändamål att yrka bifall till dess 9 §, som förutsätter den 12:te. Jag ber endast att få angifva de skäl, som föranledt lagutskottet att föreslå dessa ändringar. Såsom förut är nämnt, är den egentliga anledningen, hvarför kompromiss så ofta eger rum här i landet, den, att vanligen många år åtgå för en tvists afgörande af domstol. Ändamålet med skiljedom skulle sålunda hufvudsakligen vara att åstadkomma större skyndsamhet. Skiljemannalagens förnämsta uppgift är därför att en sådan skyndsamhet verkligen vinnes, så att icke en part, som vill tredska, skall kunna tillintetgöra eller försvaga tillämpningen af skiljeaftalet, hvilket i detta fall komme att medföra en tidsutdrägt af 6 månader utöfver den tid, som eljest åtgår för att vid domstol få tvisten sliten. Detta tredska kan ske på många, men hufvudsakligast på 3 sätt. Ett är att den tredska icke väljer skiljemän. Häremot stadgas i

Ang. förslag
till lag om
skiljemän m. m.
(Forts.)

§ 9, sådan Kongl. Maj:t föreslagit densamma, det botemedlet, att öfverexekutor väljer skiljemän. Ett annat sätt att förringa skiljeaftalets betydelse är, att man till skiljemän väljer personer, som i följd af jäf eller andra förhållanden äro förhindrade att fullgöra uppdraget. Någon garanti finnes icke deremot i Kongl. Maj:ts förslag. Men i 7 § af utskottets förslag stadgas, att om det mera än en gång inträffar, att skiljeman, som blifvit af part utsedd, afgår, öfverexekutor äfven i detta fall väljer skiljeman. Det tredje fallet är det, att tredskande part, i samråd möjligen med skiljemannen, väljer någon som icke infinner sig vid skiljemännens sammanträde. Detta är ett lika beqvämt sätt som de båda öfriga att kunna åstadkomma uppehåll i tvisten och tillintetgöra skiljeaftalet, hvarför lagutskottet ansett att äfven denna utväg till tredska borde förebyggas. — Lagutskottet har därför i § 9 föreslagit enahanda korrektiv här emot som beträffande öfriga slag af tredska, eller val af ny skiljeman genom öfverexekutor. — Jag har velat framdraga dessa lagutskottets skäl för ändring af § 9 och den dermed sammanhängande § 12, emedan jag anser att skälen äro goda och att den föreslagna förändringen antagligen framdeles kommer att visa sig vara nödig. Att nu yrka bifall vore som sagdt utan ändamål.

Herr Smedberg: Mot denna paragraf har jag och herr Johan Anderson i Tenhult anmält vår reservation, emedan vi hafva velat utbytt ordet »öfverexekutor» mot orden »öfverexekutor i stad och kronofogde på landet». Men då nu Första Kammaren så väl beslutat att tillstyrka Kongl. Maj:ts förslag i § 9 som äfven att afslå § 12, och man icke kan komma till någon sammanjemkning, i fall beslutet i denna kammare skulle blifva annat, så är det icke lönt att yrka bifall till reservationen, utan jag frånträder densamma och förklarar mig nöjd med förslaget i denna del sådant det föreligger i Kongl. Maj:ts proposition.

Härmed var öfverläggningen slutad.

Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition blef, med afslag å utskottets förslag, så vidt detsamma skilde sig från motsvarande § i Kongl. Maj:ts förslag i ämnet, paragrafen godkänd med den lydelse Kongl. Maj:t föreslagit.

§§ 10 och 11.

Godkändes.

Herr Wählin erhöi å nyo ordet och yttrade: Sedan kammaren nu beslutat att utesluta § 12 i utskottets förslag, hemställer jag att paragrafernas ordningsföljd måtte blifva lämpade derefter, så att § 13 får ordningsnumret 12, § 14 ordningsnumret 13 o. s. v.

Med bifall till den af herr Wählin gjorda framställning beslöt kammaren, att med följande paragrafers nummerföljd skulle vidtagas den ändring, som föranleddes af 12 paragrafens uteslutande.

Ang. förslag till lag om skiljemän m. m.
(Forts.)

§§ 13—18, slutmeningen äfvensom rubriken.

Godkändes.

Utskottets i punkten 1 gjorda *hemställan* förklarades besvarad genom kammarens föregående i ämnet fattade beslut.

Punkten 2.

Godkändes.

§ 4.

Härefter företogs handläggning af lagutskottets utlåtande n:o 18, i anledning af väckta motioner om ändringar i förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871.

Punkten 1.

Bifölls.

I *punkten 2* hemställde utskottet, att en af herr vice talmannen Sv. Nilsson i Andra Kammaren väckt motion, n:o 45, innefattande förslag att genom ett tillägg till fattigvårdsförordningen skulle stadgas, att en hvar, som i följd af eget erkännande, eller på grund af domstols lagakraftvunna utslag som fader förpligtas att utgifva bidrag till oäkta barns uppfostran, skall underkastas samma skyldigheter gent emot fattigvårdssambället, som åligga föräldrar till äkta barn, icke måtte till någon Riksdagen åtgärd föranleda.

Efter föredragning af punkten anförde:

Herr vice talmannen Sv. Nilsson: Jag skulle icke hafva framlagt detta förslag till denna riksdag, om det icke varit mig bekant att lagutskottet vid sistförflutna riksdag tillstyrkt detsamma. Med förvåning har jag således sett, att utskottet nu kommit till ett alldeles motsatt resultat, men det oaktadt skall jag, då frågan redan fallit i Första Kammaren, icke göra något yrkande. Jag antager dock, att denna kammare skall visa sig fortfarande hysa samma sympatier för förslaget, som den vid 1886 års riksdag uttalade, och äfven Första Kammaren skall nog förr eller senare inse, att det icke går an att låta lagstiftningen i förevarande fall vara så bristfällig som den nu är. Under närvarande förhållanden kan en man, som

genom olofligt umgänge med en qvinna, blifvit fader till hennes barn, helt enkelt genom att förneka faderskapet och ehuru han genom bristande åt förelagd edgång blifvit af domstol ålagd att utgifva uppfostringsbidrag på den grund att han haft umgänge med qvinnan på sådan tid att han *kunde* vara fader till barnet, undkomma de förpligtelser gent emot fattigvårdsambället, som honom eljest ålegat såsom fader till äkta barn, och sålunda komma i bättre ställning än en sådan.

Jag skall icke göra något yrkande under den förhoppning, som jag hyser, att Andra Kammaren skall vidhålla sin en gång förut uttalade mening.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3.

Bifölls.

§ 5.

I statsutskottets härefter föredragna memorial, n:o 35, med anledning af erhållen återremiss af en fråga angående de kongl. teatrarne hemställde utskottet, att frågan om Riksdagens medgifvande till den dramatiska teaterns utarrendering må anses hafva förfallit.

Häremot hade, i afgifven reservation, herrar grefve *G. Sparre*, friherre *P. von Essen*, *E. Sederholm* och *G. V. Schotte* förklarar sig anse klämman i utskottets utlåtande böra affattas sålunda:

att Riksdagen må förklara, att frågan om Riksdagens medgifvande till den dramatiska teaterns utarrendering må anses hafva förfallit, och att Kongl. Maj:ts framställning om berörda utarrendering således icke vunnit Riksdagens bifall.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde

Herr Jonsson i Hof: Sedan, som bekant, Första Kammaren i denna fråga fattat ett annat beslut än det, hvarom statsutskottet hemställt, torde det kanske vara lämpligast att Andra Kammaren förenar sig i medkammarens beslut. Under det nemligen att utskottet hemställt att fråga om dramatiska teaterns uthyrning *må anses hafva förfallit*, har deremot Första Kammaren antagit grefve Sparres med fleres reservation, hvori hemställes att Riksdagen måtte förklara, att Kongl. Maj:ts framställning om dramatiska teaterns uthyrning *icke vunnit Riksdagens bifall*. I sak innefatta dessa särskilda hemställanden ungefär detsamma. Men på det att statsutskottet icke måtte behöfva komma tillbaka med frågan till kanrarne, tror jag, som

sagdt, att det är lämpligast att Andra Kammaren nu direkt biträder medkammarens beslut.

Jag får därför anhålla om bifall till nyss nämnda reservation.

Herr vice talmannen Sv. Nilsson: På sätt den siste talaren påpekat, innefattar grefve Sparres af Första Kammaren antagna reservation ungefär i sak detsamma som statsutskottets föreliggande förslag. Det är endast den skillnaden, att hvad Första Kammaren nu sagt i klämman, det har utskottet uttalat i motiveringen, och hur försiktig man än bör vara, då det gäller att besluta om de kongl. teatrarne, tror jag dock att det icke är någon fara att liksom medkammaren bifalla nyss nämnda reservation.

Jag förenar mig därför i hr O. Jonssons begäran, att Andra Kammaren i denna fråga ville fatta enahanda beslut som Första Kammaren.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, och herr talmannen framställt proposition dels på bifall till utskottets hemställan och dels på bifall till herrar grefve Sparres med fleres reservation, beslöt kammaren antaga det förslag, som innefattades i nämnda reservation.

§ 6.

Föredrogos, hvar efter annat, och biföllos statsutskottets utlåtanden

n:o 36, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående förvärfvande af mark för utvidgning af renbetesfjellen i Jemtlands län; och

n:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplösning af det nu bestående rättsförhållandet mellan kronan och Sala bergslag, m. m.

§ 7.

Likaledes biföllos sammansatta stats- och bankoutskottets här- efter föredragna utlåtande n:o 1, med anledning af väckta motioner i fråga om tilläggsstadgande till instruktionerna för Riksdagens revisorer af statsverket, riksbanken och riksgäldskontoret.

§ 8.

Till afgörande förelåg vidare sammansatta stats- och banko- utskottets utlåtande n:o 2, med anledning af Kongl. Maj:ts proposi- tion i fråga om ändringar i förordningen angående en postsparbank för riket den 22 juni 1883.

*Ang. ändringar
i förordningen
om postspar-
banken.*

Äng. ändringar
i förordningen
om postspar-
banken.
(Forts.)

I berörda proposition hade Kongl. Maj:t föreslagit att Riksdagen måtte för sin del besluta, att §§ 2, 10, 18 och 22 i förordningen angående en postsparbank för riket af den 22 juni 1883 skola erhålla följande förändrade lydelse:

§ 2.

- Mom. 1. En hvar — — — — — postsparbanken.
- Mom. 2. Insättning — — — — — allmänheten.
- Mom. 3. Första — — — — — uppgifvas.
- Mom. 4. Önskar den, som till förmån för annan insätter medel, att dessa icke må kunna förr än efter viss tid till utbetalande uppsägas, göre derom förbehåll, då insättning verkställes.

§ 10.

- Mom. 1. Anmäler — — — — — omförmålas.
- Mom. 2. Finnas — — — — — domstol.
- Mom. 3. Vid — — — — — omförmåles.
- Mom. 4. Beloppet — — — — — inföρας.
- Mom. 5. Omfattar uppsägning motboksegares hela tillgodohafvande på en och samma motbok, skall, vid medlens lyftande, motboken till postanstalten återställas.

§ 18.

- Mom. 1. De — — — — — riksbanken.
- Mom. 2. För så stor del af dessa medel, som postsparbankens styrelse anser icke behöfva på sådant sätt hållas tillgängliga för att möta uppsägning af medel, hvilka i postsparbanken innestå, skola för postsparbankens räkning af styrelsen inköpas räntebärande obligationer, utfärdade af svenska staten eller af Sveriges allmänna hypoteksbank eller ock af kommun inom riket för lån, till hvars upptagande Kongl. Maj:ts tillstånd blifvit meddeladt; dock med rätt för postsparbankens styrelse att intill högst en tredjedel af de postsparbankens medel, hvarom i detta moment är fråga, göra medlen fruktbarande äfven genom utlåning mot skuldebref till kommun inom riket, med iakttagande äfven i detta fall att tillåtelse till lånets upptagande blifvit kommunen af Kongl. Maj:t meddelad.

§ 22.

Fullmäktige i riksbanken låta för postsparbankens räkning i riksbanken förvara de postsparbanken tillhöriga obligationer och andra värdehandlingar mot den ersättning till riksbanken, som af fullmäktige bestämmes, samt föranstalta, på framställning af post-

sparbankens styrelse, om försäljning eller pantsättning af postsparbankens värdehandlingar till det belopp, styrelsen finner nödigt.

*Ang. ändringar
i förordningen
om postspar-
banken.
(Forts.)*

Utskottet hemställde emellertid:

att, med afslag å hvad Kongl. Maj:t föreslagit i fråga om förändrad lydelse af 18 och 22 §§ i förordningen angående en postsparbank för riket af den 22 juni 1883, Riksdagen må för sin del besluta att §§ 2 och 10 i nämnda förordning skola erhålla följande förändrade lydelse:

§ 2.

Mom. 1. En hvar — — — — — postsparbanken.
 Mom. 2. Insättning — — — — — allmänheten.
 Mom. 3. Första — — — — — uppgifvas.
 Mom. 4. Önskar den, som till förmån för annan insätter medel, att dessa icke må kunna förr än efter viss tid till utbetalande upp-
 sägas, göra derom förbehåll, då insättning verkställles.

§ 10.

Mom. 1. Anmäler — — — — — omförmälas.
 Mom. 2. Finnas — — — — — domstol.
 Mom. 3. Vid — — — — — omförmäles.
 Mom. 4. Beloppet — — — — — införas.
 Mom. 5. Omfattar uppsägning motboksewares hela tillgodo-
 hafvande på en och samma motbok, skall, vid medlens lyftande, motboken till postanstalten återställas.

Efter uppläsande häraf anförde

Chefen för kongl. finansdepartementet herr statsrådet friherre Tamm: Det är visserligen icke lång tid, som förflutit sedan postsparbanken inrättades; men under denna korta tid hafva temligen stora förändringar i penningvärdet inträffat. Så hafva statens och hypoteksbankens obligationer stigit högst betydligt i pris, hvilket haft till följd att postsparbanken, som i afseende å förräntandet af sina medel varit hänvisad till blott sådana slag af obligationer, som jag nyss nämnde, nu mera måste betala dessa obligationer öfver pari. Som herrarne finna, har styrelsen för postsparbanken i anledning deraf gjort framställning om att postsparbanken måtte få köpa äfven andra obligationer, men tillika hemställt, att hvarje fall, der inköp af sådana obligationer ifrågakomme, skulle Kongl. Maj:ts pröfning underställas. Ett annat sätt, med någon inskränkning i valet af obligationer, har blifvit af Kongl. Maj:t föreslaget Riksdagen, nemligen att i författningen måtte särskildt utsättas hvilka slag af

Ang. ändringar
i förordningen
om postspar-
banken.
(Forts.)

obligationer skulle för postsparbankens räkning inköpas och placeringen icke allenast inskränkas till blott obligationer, utan äfven afse att någon del af de postsparbankens tillgångar, som icke vore erforderlig för de dagliga behoven, skulle få placeras i lån till kommuner, som af Kongl. Maj:t erhållit tillstånd att upptaga lån. Detta har utskottet icke velat acceptera. Jag är emellertid tacksam för det biträde utskottet velat gifva Kongl. Maj:ts förslag i öfriga paragrafer. Det är dessutom rätt angenämt att finna, huruledes utskottet låtit sig angeläget vara att så mycket som möjligt tillgodose postsparbankens säkerhet, alldenstund detta måste vara första föremålet för en postsparbank, som mottagit till besparing och förräntande medel af många personer, hvilka icke kunna hafva den erfarenhet, att de med full sakkännedom kunna bestämma om placeringen af sina medel.

Men då utskottet här ställt sig på den grund, att det uteslutande velat se till att säkerheten blefve den största möjliga, har, synes det mig, utskottet dels gått för långt i sin begränsande reglering, dels förbisett det af postsparbanken kända behof att erhålla något högre ränta på sina medel.

Det af Kongl. Maj:t framställda förslag afser, som bekant, tillstånd till inköp af obligationer, utfärdade af kommuner inom riket, åt hvilka Kongl. Maj:t lemnat sitt tillstånd till upptagande af obligationslån. Visst är, att den säkerhet, som statens och allmänna hypoteksbankens obligationer erbjuda, är alldeles oomtvistelig; men det förefaller mig också som kommunalobligationer skulle erbjuda en likaledes alldeles oomtvistelig säkerhet. Ty om äfven många medlemmar inom en kommun icke skulle kunna fullgöra sina förbindelser, så äro dock kommunens samtliga medlemmar underkastade uttaxering för fullgörande af annuiteterna å upptagna lån, och det lider väl intet tvifvel, att icke kommunerna skulle under alla förhållanden kunna fullgöra en sådan skyldighet. En omständighet förekommer visserligen anmärkningsvärd, nemligen att vid försäljning för vissa behof det vore tänkbart, att styrelsen för postsparbanken kunde blifva nödsakad att aflåta dessa kommunalobligationer till en kurs understigande nominella värdet; men det ligger i postsparbankens natur, och erfarenheten från andra länder har ådagalagt, att de i postsparbanken insatta medel der fortfara att innestå. Om sättningen kan visserligen vara stor, men en betydlig fond blifver alltid i postsparbanken innestående, hvadan jag föreställer mig att en sådan realisation af de ifrågavarande obligationerna icke skall behöfva komma i fråga.

Utskottet har sagt, att för den enskilde insättaren räntan i de flesta fall vore af föga betydelse. Jag vill medgifva, att räntan på redan insatta medel är af ringa betydelse, då de flesta insättarnes kapital icke är stort, men jag föreställer mig, att räntan blir af större betydelse, då det för en person gäller att bestämma hvar han skall placera sina besparingar. Finuer han dervid, att postspar-

bankens inlåningsränta är lägre än den ränta han kan med full säkerhet erhålla på annat håll, föredrager han det senare, och i sådant fall blir postsparbankens ändamål förfeladt. Utskottet håller vidare före, att en sådan placering, som af Kongl. Maj:t föreslagits, skulle kunna rubriceras bland *konstlade medel*. Detta uttryck synes mig innebära en öfverdrift. Ty icke kan såsom »konstlade medel» rubriceras, att en penninginrättning skaffar sig tillfredsställande ränta, om den kan erhålla goda valutor att inlägga i sina hvalf.

Då sålunda, såsom jag nyss nämnde, säkerheten uti ifrågasatta hänseendet torde vara alldeles otvifvelaktig, och det egentligen är den utskottet fäst sig vid, hemställer jag om kammarens bifall till hvad Kongl. Maj:t i detta fall föreslagit.

Herr Jonsson i Hof: Så vidt jag kunnat finna, har det sammansatta utskottets farhågor för en mindre tillfredsställande säkerhet hos de papper, Kongl. Maj:t ansett postsparbanken böra få förvärfva, varit något öfverdrifna. Enligt min åsigt böra dessa papper vara temligen säkra; och då man står inför valet att antingen nedsätta inlåningsräntan i postsparbanken eller att medgifva banken rätt att inköpa äfven andra papper än statens och allmänna hypoteksbankens obligationer, tvekar jag icke att ställa mig helt och hållet på Kongl. Maj:ts sida; hvarför jag också yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag, hvilket redan lärer vara bifallet af Första Kammaren.

Häruti instämde herrar *Larsson* i Upsala och *Ericsson* i Stockholm.

Herr Dahn, hvilken inom utskottet varit af skiljaktig mening, erhöll härefter ordet och yttrade: Den af mig vid utskottets betänkande fogade reservationen skiljer sig något från Kongl. Maj:ts förslag. Jag vågade nemligen icke gå så långt som Kongl. Maj:t föreslagit i fråga om de säkerhetshandlingar, som postsparbanken skulle få ytterligare inköpa, utan ansåg, att obligationer, utfärdade af kommuner, skulle få inköpas för allenast det belopp, som motsvarade högst en tredjedel af de postsparbankens medel, hvarom i 18 § 2 mom. i förordningen om postsparbanken den 22 juni 1883 vore fråga. Då emellertid Första Kammaren nu bifallit Kongl. Maj:ts förslag, skall jag ej vidare hålla på reservationen, utan förena mig med dem, som vilja antaga det kongl. förslaget, så mycket hellre som en väsentlig del af riksbankens grundfondspapper utgöres af just sådana papper, som nu skulle af postsparbanken inköpas. Utom riksgäldskontorets och allmänna hypoteksbankens obligationer eger nemligen riksbanken hypotekskassans för Sveriges städer obligationer, Mälardalens provinsernas hypoteksförenings obligationer, med flere.

Vi se således, att riksbanken har en mängd värdepapper, som hvarken äro stats- eller hypoteksbanksobligationer; och så är också förhållandet med privatbankerna. Att också postsparbanken med

Ang. ändringar
i förordningen
om postspar-
banken.
(Forts.)

Ang. ändringar
i förordningen
om postspar-
banken.
(Forts.)

iaakttagande af nödig försigtighet skulle kunna göra sina medel frukt-
bärande genom inköp af dylika papper, förefaller mig naturligt. Då
denna institution kommit till stånd för att uppsamla de mindre be-
medlades små kapital, bör man icke nu genom en räntenedsättning
minska insättarnes antal. Ty det är alldeles säkert, att sedan 4
mom. i § 2 blifvit antaget, hvilket medgifver exempelvis husbonde att
på viss längre tid insätta penningar för sina underhafvande, allmän-
heten kommer att taga mer hänsyn till räntan än hittills, då pennin-
garne voro insatta på kortare tid. Nu heter det visserligen, att per-
soner som insätta medel för andra kunna vända sig till lifförsäk-
ringsbolag, men jag vet icke hvarför man skall motarbeta en stats-
inrättning, som ju postsparbanken är, när den visat sig gagnelig.

Jag kan således icke annat än under närvarande förhållanden
yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Vidare anförde:

Herr Gumælius: Sedan herr Dahn nu afstått från sin reservation,
och då från statsrådsbanken anförts, såsom mig synes, fullt
giltiga skäl för det kungl. förslaget, så skall jag inskränka mig
till att yrka bifall till detsamma, och detta så mycket hellre som
det nu faktiskt är mycket svårt att inom landet åtkomma vare sig
svenska statens eller allmänna hypoteksbankens obligationer, åtmin-
stone efter en kurs som lemnar ens 4 procent ränta, hvilket ju
för så beskaffade sparmedels förvaltning och förräntning är mycket
ringa. Jag yrkar således bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herrar *Waldenström, Sjöcrona, J. Ohlsson, Johansson* i Stock-
holm och *Andersson* i Hasselbol förenade sig med herr Gumælius.

Herr Pehrson i Törneryd: Vid det förhållande att Första
Kammaren afslagit utskottets förslag och bifallit Kongl. Maj:ts pro-
position i ämnet, skall jag icke yrka bifall till utskottets förslag, i
synnerhet som jag hört att äfven inom denna kammare flere redan
uttalat sig för Kongl. Maj:ts proposition. Likvisst kan jag icke finna
annat än att de skäl utskottet anført för sin mening äro fullt gil-
tiga, och ett bland dessa skäl, som utgjorde hufvudmotivet för mig
att biträda förslaget, är, att insättarne framför allt böra ega full
visshet om att säkerheten är alldeles oomtvistad. Jag tror alldeles
icke att en lägre ränta någonsin skall komma att minska insättar-
nes antal i denna bank. De personer, som insätta penningar i post-
sparbanken, äsyfta icke företrädesvis att erhålla en hög ränta, utan
desto mer att få penningarne i säkert förvar. Den, som i främsta
rummet äsyftar att få så hög ränta som möjligt, finner nog utväg
att göra insättningen på annat håll och söker sig sannerligen icke
till postsparbanken.

Men, som sagdt, efter det att medkammaren fattat ett annat

beslut än hvad utskottet tillstyrkt, så har jag icke något yrkande att göra.

*Ang. ändringar
i förordningen
om postspar-
banken.*

(Forts.)

Härmed var öfverläggningen slutad. Efter af herr talmannen gifna propositioner blef, med afslag å utskottets hemställan, så vidt den skilde sig från Kongl. Maj:ts proposition, samma proposition af kammaren bifallen.

§ 9.

I härnäst föredraget betänkande, n:o 6, hemställde bevillningsutskottet, att en af herr *O. Melin* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 120, om afskaffande af den under benämning lastpenningar föreskrifna afgift, icke måtte för närvarande till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

*Ang. lastpen-
ningarnes bort-
tagande.*

I fråga härom anförde:

Herr *O. Melin*: Jag anhåller att i möjligaste korthet få bemöta de skäl, hvarpå utskottet grundat sitt afstyrkande.

Utskottet medgifver nu, liksom vid flera tillfällen tillföre, att lastpenningar är en i hög grad olämplig afgift å sjelfva medlet för samfärdseln, men tillägger: »så vida denna skatt verkligen ytterst träffar fartygsrederierna»; och erkänner utskottet sedan, att utväg i så fall otvifvelaktigt måst beredas att afflytta en sådan tunga.

Frågan, huruvida skatten ytterst drabbar fartygsrederierna, bör alltså först utredas. Efter mitt förmenande ställer sig saken så: Under tider, då liflig efterfrågan på fartyg förefinnes, är det för skeppsredaren möjligt att genom fraktförhöjningar göra sig fullt betäckt för sina kostnader af alla slag, och kommer då den vara, som föres, att i sista hand drabbas af ifrågavarande beskattning. Under tryckta konjunkture deremot är det för redaren oftast omöjligt att kunna påföra varan en frakt, som motsvarar hans kostnader, ty konkurrensen lägger då hinder deremot. — Han har blott att välja emellan att låta sina fartyg segla till de låga frakter, som erbjudas, så förlustbringande dessa än må vara, eller att lägga upp dem. Alltså inträffar det förhatliga förhållande, att skatten just drabbar skeppsredaren i tider af betryck. Ihågkommes derjemte, att sjöfartsnäringsen har att erlägga många och dryga afgifter *utom* de skatter, som på densamma utgå gemensamt med andra näringar, torde icke kunna bestridas, att klagomålen äro befogade. Ett förhållande, som äfven bör framhållas, är, att denna skatt till en del drabbar fartyg, som äro barlastade, och äfven dem, som innehafva en ringa del af last. Långt ifrån att önska några undantagsförmåner för svenska fartyg, anser jag nödvändigt att, genom lika behandling i vårt land af de utländska, bibehålla fördelar för våra fartyg att i utländska hamnar blifva behandlade som den mest gynnade nation. Vi måste

Ang. lastpenningarnes borttagande.
(Forts.)

derför ihågkomma, att sjöfartsnäringsen ej, såsom andra näringar, bedrivnes på en viss plats, utan att våra fartyg sysselsättas ej blott på hemlandets kuster, utan äfven utsträcka sin verksamhet till alla haf, och att en mycket stor del af vår flotta har sin hufvudsakliga verksamhet i fart emellan utrikes hamnar. Skall täflan med andra nationers fartyg kunna ske, är likställighet derför ett oeftergifligt vilkor, och den förlust i statsinkomster, som utskottet beräknar, bör man icke fästa sig vid. Denna får uppvägas af den vinst, som uppstår för landet derigenom, att dess handels- och sjöfartsförbindelser med andra länder blifva utvidgade.

Statskassans förlust blir för öfrigt ej obetydligt mindre än utskottet beräknat. Utskottet har nemligen allt för lättvindigt grundat sina beräkningar allenast på det tontal, för hvilket lastpenningar enligt officiella statistiska uppgifter i allmänhet utgå, och kommer derigenom till det resultat, att de svenska fartygens andel i lastpenningarne endast utgör 36,9 %. Genom sådant tillvägagående kommer man icke till rätt slutsats. Utskottet tillägger visserligen, att »vid hela denna beräkning har af brist på närmare uppgifter afseende icke kunnat fästas vid de lindringar i afgiften, som i vissa fall medgifvas fartyg vid förnyade resor eller då de ankomma och åter afgå i barlast». Men det är just dessa lindringar, som böra tagas med i beräkningen, och det är ej så, som utskottet sedan säger, att någon afsevärd ändring i ofvan angifna procenttal ej deraf bör vållas, emedan dessa medgifvanden äro lika för svenska som för utländska fartyg.

Vill man söka få en rätt uppfattning häruti, måste man taga reda på, om de svenska eller utländska fartygen hafva öfvervägande andel i införseln, ty det är, i enlighet med författningen, af de inkommande fartygen som den större delen af lastpenningarne betalas.

Jag anser ej lämpligt att vid detta tillfälle trötta kammaren med en mängd sifferuppgifter, men jag ber att få hänvisa till af utskottet ej återopade tabeller n:is 20 till och med 23, 33 och 52 samt berättelse till Konungen, allt uti kommerskollegii officiella statistik för år 1885. Af dessa handlingar får man mycket god ledning. Jag ber nu endast få upplysa, att enligt dessa tabeller

landets införsel sker med svenska fartyg till	53,17	%
» utländska » »	43,21	%
och återstoden landvägen	3,62	%
och dess utförsel med svenska fartyg till	42,66	%
» utländska » »	56,19	%
och återstoden landvägen till	1,15	%

De stora hufvudsakligen britiska ångare, som besörja en så stor del af vår trävaru- och hafreexport, komma ofta i barlast och befraktas äfven mycket ofta för flera resor samt erhålla derigenom befrielse från en stor del af lastpenningarne, då våra svenska rede-

rier deremot, hvilka betydligt utvidgat sin verksamhet i den rätta *Eng. lastpenningarnes borttagande.* riktningen, nemligen regulier ångbåtsfart med täta turer, allt mer och mer få vidkännas tungan af ifrågavarande afgift.

Med ledning af nu påpekade förhållanden kommer jag till den slutsats, att de *svenska* rederierna skulle erhålla fullt lika stor vinst af lastpenningarnes borttagande som de *utländska*.

Sedan jag nu sökt visa, att billighet och rättvisa fordra, att sjöfartsnäringsen blir befriad från den afgift, som under namn af lastpenningar nu drabbar densamma, ber jag att få framhålla, att det äfven är *oklokt* att bibehålla denna afgift, när konjunkturerna möjliggöra för redaren, den svenske så väl som den utländske, att öfverflytta skatten på varuegaren, ty skatten drabbar då i sista hand i högst väsentlig mån just den *svenske* varuegaren, och drabbar alla varor lika, om de äro dyra eller billiga, tullpligtiga eller fria från tull, import så väl som export. För landets industri, handel och näringar öfver hufvud kan det alltså, efter min mening, under alla förhållanden ej vara annat än till skada att bibehålla en skatt på sjelfva transportmedlet, fartyget.

I slutet af sitt betänkande uttalar utskottet den åsigt, att derest lastpenningarne i sjelfva verket tynga på de fraktade varorna, är denna afgift närmast att anse som en tullbevillning och bör därför behandlas i sammanhang med en mera fullständig revision af vår tullagstiftning.

Då frågan vid föregående riksdagar förevarit, har man velat sammanbinda densamma med grundskatterna. Ehuru jag för min del anser, att en beskattning som denna bör försvinna endast på grund deraf, att den är olämplig och orättvis, inser jag väl, att jag för närvarande ej kan vänta framgång. Jag vågar dock hoppas, att det ej skall dröja länge, innan Riksdagen vill besluta lastpenningarnes fullständiga borttagande. Något yrkande skall jag nu ej framställa.

Herr Lönegren: Jag har vid flere föregående riksdagar yttrat mig i denna fråga och tror att min ärade vän på göteborgsbänken skall gifva mig det vistordet, att jag konsekvent vidhållit mitt yrkande om afslag på de år efter år framställda förslagen om lastpenningarnes afskrifvande. Jag tror icke, att jag nu behöfver upprepa de skäl och grunder, hvarpå jag stödt detta yrkande, så mycket mindre som utskottet delvis begagnat samma grunder för det slut. hvartill utskottet kommit, nemligen enhälligt afstyrkande af motionen.

Af utskottets utredning framgår, att den uppoffring statsverket skulle göra genom lastpenningarnes borttagande uppgår till omkring 415,000 kronor årligen, äfvensom att af detta belopp endast 36,9 procent, eller omkring 153,000 kronor, skulle komma svenska fartyg till godo, under det att återstoden, 262,000 kronor, således brorslotten, utan allt vederlag skulle tillfalla utländska fartyg. Motionären

(Forts.)

Ang. lastpen-
ningarnes bort-
tagande.
(Forts.)

nämnde nyss, att han icke kunde komma riktigt under fund med denna beräkning, men jag kan icke finna annat än att den är fullkomligt riktig.

På dessa grunder, och då dessutom närvarande tidpunkt är allt annat än lämplig för afskrifningar eller för minskande af statens ordinarie inkomster, yrkar jag afslag å motionen och bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Jag vill blott säga några ord med anledning af den förste talarens yttrande.

Han sade att konkurrensen i dessa svåra tider tryckte ned fraktpreisen så, att det vore svårt för de svenska rederierna att existera. Huru skall man då afhjelpa detta betryck? Jo, genom att borttaga lastpenningarne, säger han. Men på samma gång dessa borttagas för de svenska fartygen, så skulle de ju också borttagas för de utländska. Följden häraf skulle blifva, att samma konkurrens skulle uppstå och att man således icke vunne det mål, som med lastpenningarnes borttagande åsyftats. Jag kan icke förstå, att de svenska rederierna kunna hafva den ringaste nytta af att lastpenningarne afskrifvas, när de på samma gång afskrifvas för de utländska rederier, med hvilka de svenska skola konkurrera. Kunde jag finna, att de svenska rederierna verkligen hade någon fördel af den föreslagna åtgärden, så skulle jag för min del gerna vara med om den. Den värde talaren ansåg, att de af utskottet framlagda siffrorna icke voro fullt rigtiga, men erkände i alla fall, att lastpenningarnes borttagande skulle medföra ungefär samma fördel för de utländska rederierna som för de svenska. Jag vill då fråga: hvilken fördel skola de svenska rederierna väl få gent emot de utländska, när de komma i samma ställning? Om vi kunde skrifva af lastpenningarne för de svenska rederierna, men hafva dem qvar för de utländska, då vore det någon idé med detta förslag; men då detta icke låter sig göra, kan jag icke vara med om detsamma.

Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr O. Melin: Då jag förra gången hade ordet, nämnde jag, att jag nu icke ville göra något yrkande, emedan jag icke hade förhoppning att dermed kunna vinna någonting, hvarför jag icke heller ville trötta kammaren med en mängd sifferuppgifter. Men då min ärade vän på norrköpingsbänken, mot hvilken jag vid flera föregående tillfällen uppträdt i denna fråga, å nyo bemött mig, anhåller jag att få säga ytterligare ett par ord.

De få siffror jag nyss anförde ville jag just framhålla mot det nuvarande bevillningsutskottet, på det att, då denna fråga vid en snart kommande riksdag antagligen åter upptages, det icke må kunna sägas att jag gillat detta utskotts åsigt i frågan.

Hvad den siste värde talarens yttrande beträffar, så har jag tydligt uttalat, det jag icke anser att de svenska fartygen böra åtnjuta

större fördel än de utländska, men äfven gifvit tydliga skäl för min *Ang. lastpenningarnes borttagande.*
fordran af likställighet.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll kammaren utskottets hemställan.

(Forts.)

§ 10.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande n:o 7, angående väckt förslag om ändring i de föreskrifna villkoren för tidningars och tidskrifters postbefordran.

Uti en inom Andra Kamnaren väckt motion, n:o 6, hade herr *E. W. Wretlind* föreslagit, att Riksdagen för sin del ville besluta, »att i kongl. poststadgans § 41 mom. 1 den ändringen göres, att orden »å annan ort, än der han bor eller vistas» utgå, så att paragrafen får följande lydelse: »Önskar någon, att tidning, som inom riket utgifves, skall honom genom postverkets försorg tillhandahållas» o. s. v.», men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Ordet begärdes af

Herr *Wretlind*, som yttrade: Jag anhåller att få säga några ord blott gent emot de skäl, som af utskottet blifvit anförda mot denna motion.

I inledningen till utskottets motivering säges det, »att den af motionären afsedda allmänna poststadgan, af den 31 december 1881. enligt sin egen lydelse uti nu ifrågavarande afseende icke är annat än en af Kongl. generalpoststyrelsen utfärdad sammanfattning af Kongl. författningar och med främmande magter afslutade aftal angående postbefordringen, och således icke omedelbart är föremål för Riksdagens pröfning». Jag vill med anledning häraf nämna, att jag, innan jag väckte motionen, hörde mig för hos generalpoststyrelsen, huruvida styrelsen kunde vidtaga den af mig nu föreslagna ändringen utan Riksdagens hörande, men fick den upplysningen, att det icke kunde ske utan Riksdagens bifall. Hvad för öfrigt motiven till utskottets afstyrkande angår, så se vi, att de grunda sig på en år 1883 skedd utredning, företagen med anledning af en motion i samma syfte som denna. Den beräkning, som här är gjord, förefaller mig dock synnerligen öfverdrifven. Jag vill blott påpeka, att man beräknat kostnaden för 5 à 6 expeditionslokaier till 15,000 kronor, det vill säga 3,000 kronor för hvarje, och aflöningen till tjänstemännen dertill 35,000 kronor, eller 7,000 kronor för hvar och en. Detta är ju alldeles orimligt. Rörande sjelfva saken ber jag få påpeka, att, om det är riktigt, hvad som sagts, att det skulle medföra stor förlust för postverket, om den i motionen åsyftade reformen

genomfördes, så måste all tidningsexpedition redan nu medföra stor förlust för postverket, och under sådana förhållanden förundrar det mig, att detta verk likväl kan visa ett sådant öfverskott, som det nu under flera år gjort. Ty, är det en förlust för postverket att befordra en tidning i Stockholm till en adressat boende kanske tvärt öfver gatan, måste det väl vara en ännu större förlust för nämnda verk att befordra en tidning från till exempel Stockholm till Ystad och der låta utdela den till adressaten. Om man antager, att af de tidningar, som utgifvas i Stockholm, hälften går till Stockholm och hälften till landsorten — i sjelfva verket torde det dock vara omkring två tredjedelar som gå till landsorten — så säger man, att postverket skulle förlora åtminstone 90,000 kronor på att utdela dessa tidningar i Stockholm. Vid sådant förhållande borde väl förlusten blifva tre gånger så stor för de tidningar, som skickas till landsortens städer och der utdelas. Mig förefaller det derföre som om hela denna utredning är en orimlighet, i fall man icke utgår från det antagandet, att postverket nu gör en stor förlust på tidningsdistributionen.

Jag skall för min del icke göra något yrkande, men tror att saken behöfver en bättre utredning, än den som kommit densamma till del i betänkandet.

Herr Hammarlund anförde: Jag har icke kunnat underlåta att begära ordet i denna fråga, för att i främsta rummet uttala mitt erkännande till motionären, för det han kommit fram med denna sak och sökt få ändring i ett abderitiskt stadgande. Ty såsom abderitiskt måste väl betecknas det förhållandet, att postverket kan åtaga sig befordra t. ex. Ystads Tidning från Ystad hit till Stockholm och vidare till adressaten, boende t. ex. på Djurgården, för en krona per år, men icke kan åtaga sig att befordra samma tidning för nämnda afgift till ett hus midt emot postkontoret i Ystad. Eller för att taga ett annat exempel, att postverket befordrar en tidning från Stockholm till Haparanda och låter bära hem den der, men åtager sig icke att för en lika afgift befordra samma tidning från Röda Bodarne till Gustaf Adolfs torg.

Såsom skäl mot en ändring härutinnan har bevillningsutskottet väsentligen åberopat en år 1883 verkställd utredning i frågan. Jag vill dock i fråga om denna utredning säga, att den utgår från origtiga förutsättningar, följaktligen blifva också slutsatserna origtiga. Den utgår nemligen från den förutsättningen, att alla tidningar skulle komma att befordras uteslutande genom postverket, och att nya brefbärareturer för tidningarnas kringbärande skulle inrättas. Det sista har aldrig varit motionärens mening, icke heller petitionärernes af 1883. Deras enda önskan har varit att tillfälle måtte beredas den, som så önskar, att på posten verkställa prenumeration äfven på en tidning som utgifves i den stad, der man bor. Prenu-

meranten får naturligtvis finna sig i att få tidningen sig till handa genom brefbärarne, då dessa gå ut på sina ordinarie turer.

En dylik prenumeration kan naturligtvis ej få stor omfattning. Den skulle väl i allmänhet endast ifrågakomma för de tidningar, som utkomma en gång i veckan eller mindre ofta, ty allmänheten lär väl icke kunna finna sig i att få de dagliga tidningarna senare än nu, hvilket nog skulle blifva följen, om man prenumererade på dem på posten. I fråga om mindre ofta utkommande tidning betyder det naturligtvis föga, om denna kommer ett par timmar förr eller senare, ja äfven om den icke kommer förr än påföljande dag.

Utskottet erinrar i sin slutstrof, att tidningsutgifvarnes vinst skulle blifva väsentligt mindre än postverkets förlust genom den ifrågasatta ändringen. Men utskottet talar icke alls om *allmänhetens* vinst, ehuru denna skulle blifva alldeles påtaglig.

Om jag slår upp tidningstaxan, påträffar jag der t. ex. en skrift, benämnd Mönster-Tidning. Denna utgifves i Stockholm två gånger i månaden och kostar fem kronor om året. Jag beslutar mig för att taga den. Men huru skall detta gå för sig? Bor jag i Södertelge eller Trosa eller Haparanda, är detta en enkel sak. Här i Stockholm icke så. Adresskalendern lemnar ej upplysning om tidningens byrå. Ej heller lyckas jag derom på annat sätt vinna upplysning. Jag får alltså helt enkelt försaka att hålla tidningen, enär jag icke kan verkställa någon prenumeration på densamma. Och lyckas man efter mycket besvär få reda på tidningens byrå, så får man kanske sjelf sedan henta hvarje nummer eller ock erlägga en hembäringsafgift, som är större än postarfvodet.

Det gifves emellertid ett enkelt sätt att undvika allt detta trakkassi och bevär. Enligt poststadgan eger man rätt att öfverflytta prenumerationen på en tidning från en postanstalt till en annan, och kostnaden härför för en tidning, som utkommer en gång i veckan eller mindre ofta, är endast 25 öre. Om jag alltså vid årsskiftet befinner mig på resa, går jag in på en postanstalt och prenumererar der på en stockholms-tidning samt anmäler tillika, att från och med morgondagen önskar jag erhålla tidningen i Stockholm; då kostar detta endast 25 öre extra, och för detta belopp har jag tidningen hemburen till mig i Stockholm hela året.

Jag hemställer, huruvida ett stadgaende, som *kan* kringgås, som *faktiskt* kringgås, och som *måste* kringgås, kan vara lämpligt. Jag anser det icke.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Skedde föredragning af lagutskottets memoral n:o 19, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut angående det i utskottets utlästade n:o 13 framlagda förslag till förordning angående ändrad

Ang. ändring i §§ 11 och 59 af förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Ang. ändring §§ 11 och 59 af förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

af förordningen om kommunalstyrelse på landet.

I detta utlåtande hemstälde utskottet:

(Forts.)

att kamrarne, Andra Kammaren med frånträdande af sitt förut fattade beslut beträffande § 11, måtte förklara, att Riksdagen för sin del antagit följande

Förordning

angående ändrad lydelse af §§ 11 och 59 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862.

Häri genom förordnas, att § 11 i förordningen om kommunalstyrelse på landet den 21 mars 1862, sådan nämnda § lyder i kongl. kungörelsen den 8 september 1868, samt § 59 i samma förordning, sådan denna paragraf lyder i kongl. kungörelsen den 17 mars 1882, skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 11.

Röstvärdet skall beräknas efter det en hvar röstegande åsatta fyrktal; dock att der för deltagande i sådana besvär, som åligga alla, hvilka inom kommunen erlägga kommunalutskylder, annan grund, än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande, finnes särskildt stadgad, röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden.

§ 59.

Kommunalnämnden skall verkställa fyrktalssättningen och deröfver upprätta en längd, upptagande, särskildt för hvarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord, för jordbruksfastighet utan mantal och för annan fastighet debiterad bevillning enligt art. II i bevillningsstadgan (eller, der bevillning ej utgår, det belopp, som, uträknadt efter taxeringsvärdet, mot sådan bevillning svarar); för öfriga beskattningsföremål debiterad enahanda bevillning; det åsatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för jordbruksfastighet utan mantal; fyrktalet för annan fastighet; fyrktalet för alla öfriga beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal; allt på sätt det under litt. A bifogade formulär till fyrktalslängd närmare utvisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering, utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag §§ 8, 9 och 11 innehålla, tillika kommuns röstlängd. I den för anmärkningar afsedda kolumn antecknas, om och på hvilken grund

i följd af dessa bestämmelser någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfva rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hvilka det ena i sockenstugan anslås och det andra hos kommunal-nämnden förvaras.

Ang. ändring i §§ 11 och 59 af förordningen om kommunalstyrelse på landet.

Efter uppläsande häraf anförde

(Förls.)

Herr Nydahl: Jag skulle hafva god lust att yrka afslag på föreliggande betänkande. Om kammaren nu bifaller detsamma, innebär det, att Andra Kammaren frånträder sitt redan fattade beslut om begränsning af den kommunala rösträtten på landet. Det är visserligen ingenting ovanligt, att ena eller andra kammaren frånträder ett fattadt beslut, för att en sammanjemkning skall komma till stånd, men detta sker väl icke utan talande skäl. Nu kan jag icke finna, att några talande skäl här föreligga för Andra Kammaren att, med frånträdande af sitt förra beslut, godkänna detta sammanjemkningsförslag. Härigenom skulle visserligen den fördel vinnas, att röstvärdet vid sådana frågor, som t. ex. angå byggande af kyrka, prestgård och tingshus, blefve beräknadt efter samma grunder som deltagande i sjelfva besvären i stället för, såsom förhållandet nu är, efter det åsatta fyrktalet. Men härmed vore icke synnerligt vunnet, ty jag befarar, att allt det besvär och trassel, som blefve följden af nödvändigheten att reducera röstetalet till öfverensstämmelse med denna nya röstgrund, i det närmaste komme att motväga den förmån man väntat af detta förslag. Det är väl sant, att man icke bör för mycket se på det omak, som ett stadgande i rättvisans intresse medför; men utskottets förslag innebär ju endast ett halft steg i den riktningen, hvaråt det pekar, nemligen röstvärdets afpassande vid hvarje tillfälle efter de särskilda besvärens storlek. Såsom herrarne veta, förekomma vid så väl kommunalstämma som kyrkostämma val af en hel del förtroendemän, hvilka icke uppbära någon lön af kommunen, men dervid får dock röstas efter hela fyrktalet. Jag tror att ett sådant förhållande är vida mer oegentligt än den olägenhet, utskottet genom sitt förslag söker afhjelpa. För öfrigt tror jag icke det är så brådskande med denna förändring, att man icke borde kunna afvakta den slutliga, rättskänslan tillfredsställande lösning af frågan om den kommunala rösträtten på landet, hvilken lösning icke synnerligt länge kan låta vänta på sig. Jag menar en sådan lösning, som jag ett par gånger tagit mig friheten att föreslå. Rättvisan af en sådan reform är så påtaglig och oemotsäglich, att, oakadt motståndet från deras sida, som nu i hvar sin vrå af landet njuta af maktens sötma, det icke skall kunna dröja länge innan reformen bryter sig igenom.

Jag skall endast tillägga att, så vidt jag förstår, icke heller 11 §:s redaktion är så tydlig den borde vara. Der står: »röstvärdet skall vid beslut öfver ärenden, som röra sådana besvär, beräknas efter den särskildt bestämda grunden», men borde väl heta: beräknas efter den

Ang. ändring för deltagande i dessa besvär särskildt bestämda grunden. Eljest i §§ 11 och 59 synes mig icke fullt tydligt hvad som menas med den särskildt bestämda grunden, ty någon annan grund finnes icke stadgad än den för utgörande af kommunalutskylder i allmänhet gällande.

Ja, herr talman, då jag sannerligen icke kan se hvartill det skulle tjena att sätta den nya lappen på detta gamla kläde, så skall jag verkligen anhålla om afslag på utskottets betänkande.

(Forts.)

Herr Zachrisson: Det nu föreliggande sammanjemkningsförslaget innefattar ju i sjelfva verket icke något annat, än hvad denna kammare förut beslutat. Den nu föreslagna ändringen i kommunala rösträtten på landet har kammaren redan godkänt, och sammanjemkningen är endast föranledd deraf, att Första Kammaren, som godkänt ett liknande förslag, deremot underkänt frågan om den kommunala rösträtten i allmänhet. Det vore väl bra egendomligt, om denna kammare, som först beslutat denna förändring, nu skulle besluta i rakt motsatt riktning.

Jag yrkar på grund häraf bifall till utskottets förslag.

Herr Carl Ifvarsson: Hvad den siste talaren anförde kan jag för min del icke begripa. Det förslag, utskottet först hade framlagt, innefattade åtminstone någon liten förändring till det bättre beträffande den kommunala rösträtten. Men den del af förslaget, som innefattade en förbättring, är i det nu framlagda sammanjemkningsförslaget förfallen. Enligt det förra förslaget var någon begränsning föreslagen i den kommunala rösträtten. Här återfinnes intet stadgande i detta syfte. Enligt det framlagda förslaget skulle det väl blifva förhållandet, att de, som bidraga till kyrko- och prestgårdsbyggnad, skulle komma att i fråga om dessa bidrag rösta efter andra grunder än i fråga om kommunala angelägenheter i allmänhet. Men detta betyder i sjelfva verket en inskränkning af rösträtten i helt annan riktning än man önskar. De nya bestämmelserna skulle jemväl blifva svårare att tillämpa än de nu gällande, och i det hela skulle med antagande af detta förslag ingenting vara vunnet.

Under sådana förhållanden anser jag det icke vara skäl att antaga det framlagda sammanjemkningsförslaget. Det först framlagda var knappast värdt att antaga, ännu mindre detta. Jag förenar mig med dem, som yrka rent afslag.

Härut instämde herrar *Börjesson, Dahn, Waldenström, Hansson* i Solberga, *Björkman* och *Nilsson* i Kuggla.

Vidare yttrade:

Herr Andersson i Nöbbelef: Jag skall visst icke blifva ledsen, om kammaren afslår det föreliggande förslaget, men jag vill erinra

om, att det är blott fråga om en förändring för sådana fall, der skatten utgår efter helt andra grunder än förut, nemligen i fråga om bidrag till kyrko-, prestgårds- och tingshusbyggnader. Hvad beträffar det af herr Nydahl förut väckta förslag, så afsåg ju detta allenast en inskränkning i rösträtten beträffande sådana utskylder, som utgå för längre tid än två år. En sådan förändring vore i min tanke föga att tacka för.

Ang. ändring i §§ 11 och 59 af förordningen om kommunalstyrelse på landet.

(Forts.)

Jag vill icke göra något yrkande, men vill dock säga, att jag icke kan anse att ett antagande af det framlagda sammanjemkningsförslaget skall kunna verka hindrande för fortsatta förändringar i den kommunala rösträttens utsträckning i den riktning man åsyftar.

Herr Jonsson i Hof: Jemte det jag instämmer i herr Nydahls ytfrande om olämpligheten af att sätta nya lappar på gammalt kläde, så vill jag bedja honom, att, om han nästa riksdag har plats här i kammaren och väcker förslag i samma syfte som nu, han måtte fästa afseende vid denna sanning och framställa förslag af så vidsträckt omfång, att icke under några förhållanden samma grunder för rösträtt, som nu äro gällande, vidare må tillämpas, utan förändringen afse den kommunala rösträtten i dess helhet.

Herr Östberg: Jag för min del anser väl icke den föreslagna förändringen vara af någon betydelse och anser det i sak kunna vara temligen likgiltigt om densamma godkännes, men det synes mig oegentligt, att kammaren den ena veckan beslutit en förändring i ett syfte och den andra veckan beslutar afslag å samma förändring, då i det speciella moment, som här är i fråga, något nytt icke mellankommit.

Jag får således för min del yrka bifall till utskottets hemställan.

Öfverläggningen var slutad.

I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen proposition på dels bifall till utskottets hemställan och dels afslag å densamma; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering begärdes och försiggick i enlighet med följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som afslår lagutskottets hemställan i memorialet n:o 19,

röstar Ja;

Den, det ej vill,

röstar Nej;

Vinner nej, har kammaren bifallit nämnda hemställan.

Ang. ändring
i §§ 11 och 59
af förordnin-
gen om kommu-
nalstyrelse på
landet.

Röstsedlarne uppräknades och visade 74 ja mot 62 nej; och hade kammararen alltså afslagit utskottets förevarande hemställan.

§ 12.

(Forts.)

Härefter förekom i ordningen lagutskottets utlåtande n:o 20, i anledning af väckt motion om ändringar i legostadgan den 23 november 1833.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att förevarande inom Andra Kammaren af herr *N. Persson* i Vadensjö väckta motion, n:o 90, icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragningen häraf anförde:

Herr Persson i Vadensjö: Då jag ser att lagutskottet i allt väsentligt icke uppfattat min motion sådan jag tänkt mig den, skall jag be att få yttra några ord.

Jag har föreslagit, att Riksdagen ville medelst underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhålla om sådan ändring i legostadgan, att för tjenstehjon kunde uppläggas betygsböcker i stället för de nuvarande orlofsedlarne och afskedsbetygen. Lagutskottet har dervid uppfattat min mening så, som om jag skulle vilja, att dessa betyg blefve strängare än de för närvarande äro, hvilket skulle vara till men för de personer, som finge mottaga sådana betyg, och hindra dem från att för framtiden erhålla plats. Om detta hade varit min mening, skulle jag ej hafva hänvisat till den för Danmark tillkomna legostadgan, som lemuar tydligt förbud mot att i böckerna införa betyg af sådan beskaffenhet. Jag har deremot tänkt på den klass af arbetsfolk och tjenare, som uppföra sig anständigt och stanna icke blott ett år utan flera år på en plats, men hvilka under nuvarande förhållanden icke blifva mera vänligt behandlade eller bättre ställda än de som gjort många tjänster på ett år.

Jag anser denna sak vara ganska lätt att åstadkomma och jag betalar gerna högre lön åt den, som kan förete betyg om att han varit på ett ställe så och så många år samt hos den eller den personen. Det är från denna sida jag sett saken och från denna grund utgår min motion.

Jag har velat yttra detta, men jag kan tänka, att den brådska, som nu är rådande inom lagutskottet, gjort, att ingen af dess ledamöter reserverat sig mot detta beslut, samt att motionen i dess helhet icke väckt den uppmärksamhet och den behandling, som jag önskat. Dock är det min öfvertygelse, att det skulle medföra mycket stor fördel om en sådan förordning, som den af mig föreslagna, komme till stånd, så att vår arbetspersonal hade dessa böcker i stället för små lappar eller betyg, som de nu få hos ena husbonden och lemna till den andra.

Hvad beträffar den anmärkningen, att en bok kan förloras, så kan ju en sådan å nyo auskaffas.

Jag vill emellertid icke göra något yrkande.

Herr Anderson i Tenhult: Som den föregående talaren icke gjort något yrkande, så hemställer jag om bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 13.

Slutligen föredrogs och bifölls lagutskottets utlåtande n:o 21, i anledning af väckta motioner om ändring i gällande bestämmelser angående uppörden af församlingsafgifter till presterskapet m. m.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande:

n:o 8, i anledning af väckt motion rörande ändring i §§ 15, 16 och 18 riksdagsordningen;

statsutskottets utlåtanden:

n:o 7 b, med anledning af åtskilliga angående skogsväsendet framställda förslag;

n:o 47, med anledning af väckta motioner angående nya grunder för statens embets- och tjenstemäns aflöning m. m.; och

n:o 48, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upprättande af ett kompani volontärer vid Norrbottens fältjägare-corps;

sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden:

n:o 3, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående nytt riksdags- och nytt riksbankshus m. m.;

n:o 4, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition om ändring i kongl. förordningarne den 26 april 1861 angående dels en allmän hypoteksbank för riket samt dels de allmänna grunder, som vid hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet skola till efterrättelse lända;

n:o 5, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning och förslag i afseende å hypoteksbankens och hypoteksföreningarnes omorganisation;

n:o 6, med anledning af väckta motioner i fråga om åtgärders vidtagande för nedsättning i räntan å hypotekslån; och

n:o 7, i anledning af väckt motion om ändring i hypoteks-föreningarnes verksamhet;

bevillningsutskottets memorial:

n:o 10, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:sta punkten af bevillningsutskottets betänkande (n:o 2) angående allmänna bevillningen;

n:o 11, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 3:dje punkten af bevillningsutskottets betänkande (n:o 3) angående vilkoren för försäljning af bränvin;

n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:sta punkten af bevillningsutskottets betänkande (n:o 4) angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter; och

n:o 13, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 10:de och 14:de punkterna af bevillningsutskottets betänkande (n:o 5) angående vissa delar af tullbevillningen;

bankoutskottets memorial:

n:o 10, med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 23, i anledning af väckt motion om ändring af § 144 i konkurslagen den 18 september 1862; och

n:o 24, i anledning af kamrarnes återremiss af det i utskottets utlåtande (n:o 9) afgifna förslag till lag angående ändrad lydelse af 1 § i förordningen om lagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande:

n:o 6 (i samlingen n:o 15), i anledning af väckt motion om tillägg till kongl. kungörelsen, huru lagfarts- och inteckningsböcker skola inrättas och föras, den 14 september 1875.

Dessa ärenden skulle uppföras främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 15.

Ordet begärdes härefter af

Herr Sjöberg i Stockholm, som yttrade: Då nu föredragningen för dagen är afslutad och man dervid kommit att stanna vid lagutskottets utlåtande med anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande varors kringförande till försäljning, men detta betänkande onekligen icke, såsom de öfriga på föredragningslistan upptagna ärenden, kan ega något inflytande på statsregleringen och i följd deraf icke heller kan inverka på riksdagens snara afslutande; så hemställer jag, att ifrågavarande lagutskottsbetänkande n:o 22 måtte uppföras på nästa föredragningslista näst efter de ärenden, som finnas upptagna på dagens lista, således näst efter sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1.

Med bifall till den af herr Sjöberg sålunda gjorda framställning beslöt kammaren, att lagutskottets utlåtande n:o 22, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående ändrade bestämmelser rörande varors kringförande till försäljning, skulle företagas till behandling först efter sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande n:o 1.

§ 16.

Herr talmannen tillkännagaf, att, under förutsättning att de i bevillningsutskottets memorial n:is 12 och 13 och bankoutskottets memorial n:o 10 föreslagna voteringspropositioner dessförinnan blifvit af båda kamrarne godkända, gemensamma omröstningar öfver samma voteringspropositioner komme att ega rum vid början af kamrarnes sammanträden tisdagen den 28 innevarande juni.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 11 e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.

Måndagen den 27 Juni.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 20 innevarande Juni.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att representanten för Nora domsaga, f. d. löjtnanten *G. Bratt*, numera anländt till hufvudstaden och denna dag intagit sin plats bland kammarens ledamöter.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 8;
statsutskottets utlåtanden n:is 7 b, 47 och 48;
sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtanden n:is 3, 4,
5, 6 och 7; samt
bevillningsutskottets memorial n:is 10 och 11.

§ 4.

Efter föredragning vidare af bevillningsutskottets memorial n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 1:sta punkten af bevillningsutskottets betänkande n:o 4 angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter, blef den af utskottet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd, med iakttagande deraf att de å första raden förekommande orden »§ 3» rättades till »§ 5».

§ 5.

Härefter skedde föredragning af bevillningsutskottets memorial n:o 13, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande 10:de och 14:de punkterna af bevillningsutskottets betänkande n:o 5 angående vissa delar af tullbevillningen.

Den i *punkten 1* föreslagna voteringspropositionen.

Godkändes.

Punkten 2.

Lades till handlingarne.

§ 6.

Vid föredragning vidare af bankoutskottets memorial n:o 10 med förslag till omröstningsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i fråga om inrättande af ytterligare afdelningskontor af riksbanken, blef den föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 7.

Föredrogos men blefvo å nyo bordlagda:

lagutskottets utlåtanden n:is 23 och 24; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6 (i samlingen n:o 15).

§ 8.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

n:o 9, i anledning af väckta motioner rörande ändring i 14 § riksdagsordningen; och

n:o 10, i anledning af väckta motioner rörande ändring i 19 § riksdagsordningen;

bevillningsutskottets betänkande n:o 14, angående stämpelafgiften; samt

Första Kammarens protokollsutdrag n:o 101, med delgifning af kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande (n:o 6) i anledning af väckt motion om vidtagande af åtgärder för införande af en notariatsinstitution i Sverige.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för morgondagens sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 9.

Godkändes Riksdagens kanslis förslag

dels till följande delar af riksdagsbeslutet:

n:o 1, ingressen;

n:o 2, slutmeningen;

n:o 3, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksbanken;

Andra Kammarens Prot. 1887. B. N:o 23.

n:o 4, rörande lagar angående handelsregister, firma och prokura, samt om tillägg till 15 kap. handelsbalken;

n:o 5, rörande förordning angående förändrad lydelse af § 40 i förordningen om kyrkostänmma samt kyrkoråd och skolråd i Stockholm den 20 november 1863;

n:o 6, rörande lag angående meddelande af rättegångsfullmägt genom telegram;

n:o 7, angående val af fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret; och

n:o 8, angående ansvarsfrihet för fullmäktige i riksgäldskontoret;

dels till Riksdagens skrivelser:

n:o 36, angående val af fullmäktige i riksbanken;

n:o 37, angående val af fullmäktige i riksgäldskontoret;

dels ock till Riksdagens förordnanden:

n:o 38, för fullmäktige i riksbanken;

n:o 39, för fullmäktige i riksgäldskontoret;

n:o 40, för suppleanter till fullmäktige i riksbanken; och

n:o 41, för suppleanter till fullmäktige i riksgäldskontoret.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. $\frac{1}{2}$ 4. e. m.

In fidem

A. E. J. Johansson.